Parabole alanī cū cōmēto

ISte liber duobus modis solet nominari. Pri-
mo scd̄m quosdā appellatur doctrinale altū ⁊ vocat̄ doctrinale ꝓ tanto
q̄ꝛ dat doctrinā. Unde doctrinale d̄r a doctrina ⁊ oīs liber dans doctrinā
doctrinale potest appellari. Tn̄ istud nomen doctrinale appropriatū est isti libro
quē cōposuit magister alexād̄er de villa dei qui incipit. Scribere clericul̄. ⁊c̄. Alio
mō solet vocari. Alanus de ꝑabolis: ab inuētore: nā actor istius libri vocat̄ Alanus
de quo legit̄ ꝙ cū quadā die studere parisius sciēs septē artꝫ liberales necnō leges
atqꝫ decreta: suā sciētiā ꝓposuit exponere ⁊ l aliquē fructū redigere seu explicare: ⁊
cū in crastinū de tota trinitate ꝑdicare vellet ⁊ scientiā ⁊ noticiā verā de illa cūctis
audientibus exhibere: ipso ꝑgente ad spaciū ꝓpe quandā ripariā cogitās qualiter
opus propositū cōplere posset quēdā puerꝝ repperit q̄ tenens vnū coclear in manu
fecerat vnā paruā foueā modicū ꝓcul ab aqua ⁊ hauriēs aquā cū suo cocleari por
tabat ad foueā quā fecerat: et instāter sicut puer apposuerat aquā in fouea: aqua
in terra intrabat q̄ꝛ locus erat arenosus. Quod vidēs alanus: dixit puero. O puer
quid hic agis? Et puer respondēs dixit: totā istā ripariā in foueā meā ponere ꝓpo
sui: nec cessabo quousqꝫ ꝓpositū meū adimpleuero. Cui alanus. Quando putas fe
cisse? opus tuū licet sit puerile tn̄ est impossibile tibi. Cui puer: hoc citius fecero q̄
tu propositū tuū adimpleueris. Et alanus respondens dicit: qd̄ eni proposui face-
re? Et puer dixit: tu proposuisti cras declarare totā trinitatē per tuā scientiā in pre
dicatione qd̄ est magis impossibile tibi. Quod audiens alanus multū territus re-
uersus domū ⁊ dicta pueri in se memorās multūqꝫ dolens ⁊ tristis suā presumptio
nem siue arrogantiā recognouit. Adueniente vero die crastina ⁊ hora predicatio-
nis vbi multitudo magna populi fuerat cōgregata. Alanus ascendens cathedrā:
dixit loco thematis. Sufficiat vobis vidisse alanū q̄bus verbis dictis descendit de
cathedra ⁊ abijt. Qd̄ vidēs populus nō modicū stupefactus fuit: hoc facto alanus
verecūdia cōfusus ꝑgere nolens parisius transiuit burgundiā ⁊ in quadā abbatia
cistercij noīe pastor ouiū fuit: ⁊ deinde fuit cōuersus ipsius abbatis admodū laici.
Accidit ꝙ rome quidā heretici aduenerāt qui per sup argumenta falsasqꝫ sillogisa
tiones totā fidē catholicā subuertebant: quapropter papa mādauit oēs prelatos
abbates doctores et clericos totius christianitatis romā venire quatenus dictos
hereticos cōfunderent. Quod abbas magister alani audiens alano relicto in ab-
batia voluit romā pergere. ¶ Tunc alanus qui iam sensū recuperauerat: dixit ma
gistro suo. O dn̄e me tedet hic stare ⁊ diu est ꝙ abbatiā nō exiui quapropter humi
liter deprecor vt vobiscū ꝑgā romā ⁊ bene seruiā vobis optimeqꝫ pēsabo de equis
tūc abbas ꝑgens romā duxit secū alanū. Adueniente aūt die disputationis abbas
voluit intrare locū disputationis cū quo alanus voluit intrare. Cui abbas dixit va
de ad hospitiū ⁊ pensa de equis: quia locū istū nō posses intrare propter custodes ⁊
clientes hic existentes: qui nō sinunt intrare nisi prelatos ⁊ magnos clericos: ⁊ pos-
ses verberari. Cui alanus dixit. volo verberari vt intrē. Et supponens se clamidi
seu cape sui magistri intrauit dictū locū: ⁊ ipse sedens ad pedes sui magistri audi-
uit disputationē. Heretici vero proponentes questiones christianos superauerūt ⁊
vicerūt. Quod videns alanus exiuit latebras dicens magistro suo. Jube dn̄e bene
dicere. Et abbas stupefactus: dicit alano. Sile miser: quid vis facere? Tūc alanus
iterauit dicens vt prius. Jube dn̄e bn̄dicere vsqꝫ ad terciā vicē. Quod vidēs papa
permisit eū arguere: ⁊ alanus recitans questiones per dictos hereticos motas: ar-
guit ⁊ confudit illos quod vidēs hereticus cōfusus: dixit. Tu es dyabolus aut ala
nus. Cui alanus. Nō sum dyabolus sed alanus. Tūc abbas magister suus voluit
sibi suam dignitatē donare. quā alanus suscipere noluit: sed per papā ⁊ abbatem
fuit sibi cōcessum vt duos clericos haberet in dicta abbatia: qui clerici libros quos
ipse dictaret sub se scriberēt: vbi plures libros fecit: inter quos fecit istū qui incipit
A phebo phebe. ⁊c. Alano vero mortuo fuit sepultus in dicta abbatia. Sup cuius
tumulo scribunt̄ isti ver. Alanū breuis hora tumulo breui sepeliuit qui duo q̄ septē
totū sibi subdidit orbē. Scire suū mores dare vel retinere nequit. Jste liber potest
vocari apud lr̄atos de parabolis: ⁊ d̄r parabola a para qd̄ est iuxta ⁊ bole senten-
tia: quasi iuxta sententiā. Jn principio huius libri tria sunt inq̄renda. Primo que et

quot sunt cause huius libri. scdo quod est eius titulus. tertio cui parte phie supponit. Quo ad primu sciendu est quod quatuor sunt cause huius libri. s. efficiens/materialis formalis/et finalis. Causa efficiens fuit magister alanus de quo superius dictu est. Causa materialis est bona doctrina et parabolaru seu exemplorum positio/vt in ipso cotinet. Causa formalis est modus pcededi metricus. Causa finalis est duplex. s. gramaticalis et moralis. Causa finalis gramaticalis est/vt perlecto isto libro multorum sigtorum notica ac delectatioes seu modos significadi habeamus. Titulus presentis opis est. Incipit liber magistri alani de parabolis. vel sic scdm alios. Incipit doctrinale magistri alani de parabolis. Uel sic. Incipiut parabole magistri alani. Cui parti phie supponit. Distinguendu est/quia vel legit gramaticaliter tm/et sic supponit phie rationali/vel legit realiter et causa doctrine/et sic supponit phie morali. His visis sciendu est. quod iste liber diuidit in sex partes siue capitula/scdm quod diuersimode procedit. Primu capitulu procedit per versus binos/et incipit in principio et durat vsque ad alia parte. Luctatur. Scdm capitulu procedit per versus quaternos/et incipit ibi. Luctat. et finit ibi. Non teneas auru. Tertiu procedit per versus sexternos/et incipit ibi. Non teneas auru/et durat vsque ibi. Non bene pedibus. Quartu capitulum procedit per octo et octo versus/et incipit ibi. Non bene/et durat vsque ibi. Non sunt digna coli. Quintum per versus denos/et incipit ibi. No sunt digna/et durat vsque ibi. Si quis arare. Sextum capitulu procedit per versus duodenos/et incipit ibi. Si quis arare/et durat vsque ad finem. Quod liber autem capitulum diuidit in tot partes quot in eodem sunt parabole. vt patebit legendo.

¶ Capitulum primum.

A Phebo phebe lumen capit a sapiente
Incipiens sensum/quo quasi luce micat

¶ Hic actor prosequitur suum intentu. Et primo ponit parabolam dicens quod sicut luna sumit lumen suum a sole: sic incipiens debet sumere sensum siue sapienciam et bona doctrinam a sapiente viro. ¶ Construe. Phebe. id est luna. capit lumen id est claritatem a phebo. id est a sole. Sic incipiens capit sensum. id est sapientiam a sapiente. quo micat. id est resplendet quasi luce.

Nil aliud nisi se valet ardens ethna cremare
Sic se non alios inuidus igne coquit.

¶ Ponit alia para. d. quod ethna est mons in sicilia semper ardens/nec potest ardere alios montes nisi seipsu. Sic est de inuido qui cupit aliena et dolens de psperis proximi vrit et coquit seipsum igne doloris et tristicie nichil nocens aliis nisi sibipsi. ¶ Construe. Ethna. i. ille mons. ardens/nil pro non et aliquid non valet. i. no potest cremare aliquid nisi se. inuidus coquit se sic. id est taliter et non coquit alios.

Sus de sorde leuat: saltem dum colligit escas
Cur nunquam surgit sorde volutus homo.

¶ Ponit alia para. d. quod sus illud aial surgit de sorde siue de palude dum vult comedere. quare ergo ho inuolutus sorde. i. pcto no surgit a pcto. i. p cotritione/confessione et satisfactione. ¶ Con. Sus surgit a sorde. salte du colligit. i. recoligat escas. cur nunquam p no et vnquam. homo volutus. i. inuolutus sorde. i. peccato non surgit. s. a peccato.

Utribus antiquis vinum committere noli
Nec senibus sensum quem retinere velis

¶ Ponit parabolam dicens quod sicut in vasis antiquis vinum ponere non debemus ne forte vetustate vasis siue putredine vinu pereat siue vastetur/ita et sensum nostrum siue secretum quem volumus celare non debemus reuelare senibus quia vt ait catho sensus puerilis in illo est. ¶ Construe. tu supple noli comitere. id est mittere vinum vtribus antiquis nec velis comittere sensum id est secretum quem velis retinere senibus hominibus supple.

Nititur in vetitum q̄ in agros defluat equor
Sic ruit illicitum q̄cito peccat homo.

¶ Ponit parabolam dicens. q̄ si mare deflueret per cāpos intraret locum sibi prohibitum. i. incōgruum/ quia talis non est locus eius. Similiter homo q̄cito peccat intrat in peccatū sibi prohibitū a deo. ¶ Construe. equor nititur intrare sup. vetitū locum supple. q̄ in agros defluat. sic homo ruit. i. intrat. illicitum q̄cito peccat.

Stultior est stulto qui mandat balsama cribro
Et verbis pleno verba tacenda viro

¶ Ponit aliā para. d. q̄ ille est bene stultus qui mandat. i. immittit & mādat balsama. id est preciosa aromata vel vnguenta cribro. id est cū cribro ꝑdit totū similiter ille nō est sapiens q̄ mandat vel dicit tacēdo viro loquaci & adulatori. ¶ Construe. ille sup. est stultior stulto qui mādat. i. immittit balsama aromata preciosa cribro. & ille sup. est stultior stulto qui mandat verba tacenda viro. i. homini pleno verbis.

Sepe viatorem non vetus orbita fallit
Sic socius socium non vetus immo nouus.

¶ Ponit aliā para. dicens q̄ via antiqua siue cōis non decipit viatorē/ sed via noua. i. nouiter facta/ sicut sunt sentes et metodi/ q̄r bñ deuiant sepe viatore. similiter socius antiquus id est ab antiquitate notus nō decipit socium suum/ sed socius nouus. i. nouiter factus bñ decipit quare melius debemus diligere socios antiquos q̄ nouos et etiam cum ipsis fiduciam habere. ¶ Construe. orbita. id est via noua/ fallit sepe viatorem. sed via vetus non fallit supple scilicet socius vetus. i. antiquitate acquisitus non fallit immo pro sed/ sed nouus socius fallit supple.

Non est in speculo res que speculatur in illo
Eminet et non est in muliere fides.

¶ Ponit parabolam per quam nos docet vitare mulierem dicens. q̄ sicut res que videtur esse infra speculum non est/ sic fides que videtur esse in muliere non est. ¶ Construe. res que speculatur in speculo non est in illo scilicet speculo/ fides eminet. id est apparet esse in muliere et non est in illa supple.

In sterili steriles aratrum facit aggere sulcos
Et labor in miseris est sine fruge scolis.

¶ hic actor docet nos fugere prauas scolas et vbi boni et sapientes magistri sunt et accedere ad bona studia siue vniuersitates vbi magistri sunt sapientes et prouidi dicēs. q̄ aratrū facit rugas inutiles in agro sterili. i. infertili. ita similiter clericus laborans siue studens in scholis miseris nichil proficit. ¶ Construe aratrū facit sulcos. id est rigas steriles. id est infertiles in agro sterili id est infertili siue rapidoso & labor sine fruge. id est sine fructu siue sine vtilitate in scolis miseris.

De minimis granis fit grandis summa caballi
De breuibus mendis non veniale malum.

¶ Ponit para. d. q̄ sicut magnus equus fit & nutritur de minimis granis: ita pctm mortale siue magnū potest generari et ꝓcedere ex multis venialibus. ¶ Cōstrue. grandis summa caballi. i. equi fit de granis minimis: sic malum nō veniale/ immo mortale/ vel magnum fit de mendis. id est offensis vel peccatis breuibus. i. paruis.

Non sibi sed reliquis aries sua vellera portat
Sic alijs vnit semper auarus opes.

¶ hic ponit aliam parabolā per quā docet nos euitare auaritiam dicens. q̄ aries siue muto portat lanam suā pro alijs et non pro se/ sicut et auarus diuitias ꝑ alijs

acquirit et non prosse/quia nichil audet exponere:immo dum plus habet plus cupit habere. ¶Construe. aries.id est muto non portat sua vellera.id est suam lanã sibi.id est pro se/sed portat sepe pro reliquis/quia pro hominibus. sic auarus vnit.id est aggregat semper aliis.id est pro aliis et non pro se.

Non leuiter velli quit ab vnco quod tenet ille
Nec es a loculo quod tenet arta manus.

¶Ponit aliã parabolam dicens:q̃ si aliquis teneatur ab vnco.i.ab illo instrumento ferreo tortuoso vix potest euelli:ita similiter aurum vel argentum quod tenetur per manus auari vix potest ab eo recuperari vel haberi. ¶Construe. aliquid non potest sup.velli.i.eradicari vel remoueri.leuiter ab vnco.i.ab illo instrumẽto quod ille scz vncus tenet es.i.aurum et argentum. quod manus arta.i.auara tenet. non potest velli id est euelli supple a loculo.id est ab auaro.

Mille viris prebere potest pincerna lieum
Pocula doctrine pluribus vnus homo.

¶Ponit aliam parabolam dicens pincerna potest dare vinum mille viris/et pluribus ita vnus homo potest docere et instruere. ¶Construe. pincerna potest prebere id est dare. lieum.id est vinum mille viris. vnus homo potest prebere supple pocula doctrine pluribus hominibus supple.

Accipit et nunq̃ reddit mare scilla receptum
Sic rapit et retinet debitor era malus.

¶Hic ponit aliã para.d.q̃ scylla est periculũ marinũ qđ semp recipit aquã maris et nunq̃ emittit aquam:quia aqua ingressa periculũ nunq̃ reuertit ab illo sic debitor malus semper recipit pecunias ⁊ alias diuitias inquantum potest ⁊ nunq̃ vult soluere. ¶Construe. scilla.id est illud periculũ marinũ accipit.i.recipit mare.id est aquã maris: et nunq̃ pro non ⁊ vnq̃:⁊ non reddit vnq̃ receptũ.i.aquã introductã sibi malus debitor rapit.i.retinet era.i.pecunias sic.i.taliter.

Non leuiter corio canis trahitur ab vncto
Nec nebulo disco dum satietur eo.

¶Ponit aliam parabolam dicens. q̃ si canis portat vel comedat coriũ vnctũ siue pingue vel carnes pingues vix potest ab eodem remoueri.similiter homo gulosus non vult dimittere discũ plenũ epulis siue mensurã vsq̃ sit satur ⁊ plenus. ¶Construe. canis nõ trahitur leuiter a corio vncto.id est pingui.nec nebulo trahitur leuiter supple disco dum.id est donec satietur eo scilicet disco.

Sub molli pastore capit lupus lanam et grex
In custoditus dilaceratur eo.

¶Ponit aliã para.di.q̃ lupus deuorat oues que sunt sub pastore molli et pigro ac ignaro ita similiter dyabolus deuorat oues.s.christianos qui reguntur per pastorẽ pigrum et mollem per malum prelatum seu curatum/cui est cura de oibus.i.capit de animabus suorũ subditorũ. ¶Cõstrue. lupus lanam sub pastore molli.id est pigro et grex incustoditus dilaceratur id est deuoratur eo.s.lupo.

Clarior est solito post maxima nubila phebus
Post inimicitias clarior est et amor.

¶Ponit aliã para.d.q̃ sol est clarior ⁊ lucidior post tpa nubila ⁊ obscurã/sicut post pluuias ⁊ niues:sic amor est dulcior ⁊ feruentior post inimicitias seu lites ⁊ iurgia ¶Construe.phebus id est sol est clarior.i.lucidior solito.i.more solito maxima nubila.i.post tempora opaca.et amor est clarior.i.lucidior post inimicitias.

Loricam duram possunt penetrare sagitte.

Sic cor derisus et mala verba meum.

¶ Ponit aliam parabolam dicens: ꝙ sagitte possunt penetrare loricam duram/ita mala verba possunt penetrare cor sapientis. ¶ Cōstrue. sagitte possunt penetrare loricam duram. id est illud vestimentum ferreum sic cor derisus et mala verba possunt penetrare cor meum.

Subtrahe ligna foco: si vis extinguere flāmas
Sic carnis motus: ocia: vina: dapes

¶ Ponit parabolā di. ꝙ si aliquis velit ignē extinguere oportet eū ab igne sub trahere ligna. ita similiter si volimus motus carnis extinguere sicut luxuriam ebrietatem ꝛ sic de alijs. vitare decet ocia ꝛ vina abundantiā ꝗ epularū. ¶ Construe. si tu supple vis extinguere flammas. id est ignem subtrahe ligna foco id est ab igne: ꝛ si vis extinguere sup. motus carnis/subtrahe ocia vina ꝛ dapes.

Firmiter in portu tenet pupem anchora morsu
Sic in proposito spes rata corda suo.

¶ Ponit parabolā dicēs. ꝙ anchora est quoddā instrumentū qd̄ missum in mare se figit in terrā et ibidē retinet firmiter nauē: ita similiter homo habēs bonā spē in se firmat cor suū in bono ꝓposito: et ibidē illud semꝑ tenet. ¶ Cōstrue. anchora. id est illud instrumentū tenet firmiter pupem. i. nauem in portu. id est in mari morsu. scilicet suo/spes rata. id est firma tenet sic. id est taliter in suo proposito.

Ripa tentat aquas pelagi ne migret in arua
Sic tenet irati frena modesta manus

¶ Ponit aliā parabolā dicens ꝙ sicut ripa maris tenet aquas maris ne fluant per arua et ne pereant mundum. sic et manus modesta scilicet ratio: tenet frena scilicet voluntatem irati. ¶ Construe. ripa retentat. id est retinet aquas pelagi. i. maris. ne migret id est ne transeat in arua. i. in campos et manus modesta id est ratio retentat. i. retinet frena hominis sup. irati. id est voluntatem.

Sepe cicatrices in vulnera prisca resurgunt
Ad mala facta sui gens male sana redit.

¶ Ponit parabolā dicens. ꝙ nos videmus sepe cicatrices resurgere in vulnera antiqua etiam homo malus postꝗ̄ saluus factus est a peccato: adhuc redit ad illud malum. ¶ Construe. cicatrices resurgunt sepe. id est reuertuntur in vulnera prisca id est pristinam/gens male sana. id est mala redit ad malefacta.

Flagrantes vicina rosas vrtica perurit
Et iustos semper turbat iniquus homo.

¶ Ponit aliam parabolam dicens. ꝙ vrtica vicina rosis facit illa vri. sic etiam homines mali habeant vestare et turbare bonos. ¶ Cōstrue. vrtica vicina. id est propinquas rosis supple perurit rosas flagrantes. id est odorantes. Et iniquus homo id est malus homo/turbat semper iustos.

In palea dum grana iacent immunda videntur
Est similis prauis qui manet inter eos

¶ Ponit aliam parabolam dicens. ꝙ sicut grana que iacent inter paleas videntur immunda: ita homo qui conuersatur inter malos homines videtur esse malus quare consortia reproborum fugere debemus. ¶ Construe. dum pro quando/quando grana iacent in palea videntur immūda. homo supple. est similis prauis scilicet hominibus/qui manet inter eos: scilicet homines.

Ictibus vndarum rupes immota resistit

Et bonus assiduis fluctibus omnis homo.

¶ Ponit aliam parabolam dicens. quod sicut rupes firma resistit fluctibus et ventis ita bonus homo et iustus resistit aduersitatibus et peccatis mundi. ¶ Construe. rupes immota. i. immobilis / resistit fluctibus. i. ictibus vndarum: et bonus homo resistit fluctibus assiduis. i. aduersitatibus mundanis siue peccatis.

Mobile cum vento foliū volat arbore raptum
Sic mens instabilis semper vt aura volat.

¶ Ponit aliam parabolam dicens. quod folia ab arboribus cadentia cum vento volant similiter et mens instabilis hominis semper variatur et nunquam in eodem statu permanet. ¶ Construe. folium mobile raptum ab arbore volat cū vento sic mens instabilis volat. id est discurrit vt aura. id est ventus.

Stultus qui pupem sine remige ducit in altum
Et sine subsidio graue qui sumit onus.

¶ Ponit aliam para. di. quod stultus est qui ducit nauem in profundū aque sine remis: similiter ille est stultus qui sumit onus nimis graue sine subsidio vel adiutorio: vt qui sumit scolas regere sine scientia vel qui presumit studere sine libris. ¶ Cōstrue. ille sup. qui ducit pupem. i. nauem in altū. i. in profundū aque. sine remige. i. sine remis est stultus. et ille sup. qui sumit onus graue. i. ponderosū sine subsidio est stultus.

Per patulas rimas sol lucem intrat in edem
Corda per auriculas dogma docentis init.

¶ Ponit aliā parabolā dicēs. quod sicut sol intrat domum per paruas aperturas tecti sic doctrina siue scientia intrat in corda puerorum per auriculas. ¶ Construe. sol lucens intrat in edem. i. in domū per rimas. i. per aperturas patulas. id est apertas dogma. id est doctrina docentis init. i. intrat corda per auriculas.

Multotiens captum trahit hamus ab equore piscem
Sed bona verba mali nullus ab ore trahit

¶ Ponit aliā parabolam dicens quod piscatores bene trahunt pisces ab aqua hamo mediante: sed nullus potest habere seu trahere bona verba ab ore mali hominis. ¶ Cōstrue. hamus trahit multotiens piscem captum ab equore. i. amari vel aqua sed nullus trahit bona verba ab ore hominis supple mali.

Pauperat et ditat talorem casibus vlphum
Alea sed vetat vt mage fiat inops.

¶ Ponit aliā para. di. quod vlphus fuit quidā lusor qui propter ludū alearū / chartularum / taxillorum et aliorum: erat quandoque pauper et quandoque diues sed sepius erat pauper quam diues. quia quando diues erat faciliter efficiebatur pauper: sed quando pauper erat vix poterat effici diues ob defectum pecuniarum quas nō habebat proludendo nā deficiente causa deficit effectus. ¶ Construe alea pauperat et ditat vlphum id est illum hominem casibus talorum: sed vetat. i. ordinat vel permittit mage. i. magis. vt fiat inops. i. pauper. ℣. Ludere cum talis non est res spiritualis.

Extincti cineres si ponas sulphura viuent
Sic vetus apposita mente calescit amor

¶ Ponit aliam parabolam dicens. quod si ignis sit extinctus et apponatur sulphur super cineribus calidis ignis reuiuit. Similiter si amor verus remoueretur iterū renouatur et homo iterat amare. ¶ Construe. extincti cineres viuent si ponas id est si apponas sulphura: sic amor vetus clarescit mente apposita.

Dira caribdis aquas bibit et vomit oībus horis

Sic dat sic aufert sors sua bona viris.

¶ Ponit aliaz para. di. q̄ q̄dā periculū marinū q̄d vocat caribdis est talis nature q̄ illud q̄d bibit cito euomit: ita similiter fortuna dat bona viris et aufert eis bona que dedit. ¶ Cōstrue. caribdis dira .i. illud crudele periculū marinū bibit et vomit .i. euomit aquas omnibus horis sic sors .i. fortuna dat et aufert bona suis viris .i. hominibus.

Currere cogit equum sub milite calcar acutum
Et puerum studio virga vacare suo.

¶ Ponit aliam parabolam dicēs. q̄ sicut calcar acutum cogit equum cito currere sub equite. similiter virga cogit iuuenē ad studendū. ¶ Construe. calcar acutū cogit equum currere sub milite: et virga facit vacare puerum studio.

Non perit ipse sua qui propria nauigat aura
Nec vir qui propria degere debet ope.

¶ Ponit parabolam di. q̄ ille qui sua propria vtitur voluntate non semper perit: similiter ille qui non vtitur propria voluntate sicut est pauper non semper perit. ideo sperare debemus licet pauperes simus. ¶ Cōstrue. ipse qui nauigat propria aura id est ille qui vadit propria voluntate non perit semper nec vir qui debet degere .i. viuere in paupertate supple propria ope id est proprio labore.

¶ Tranquillum nequit esse fretū dum peste mouetur
Nec mansuetus homo dum mouet ira iecur

¶ Ponit para. di. q̄ mare nō potest esse firmū et stabile dum mouet tēpestate et ventorum impetuositate sic nec homo mansuetus et pacificus potest esse stabilis dum per iram cōmouetur. ¶ Construe. fretum .i. mare nequit esse tranquillum .i. bonū siue stabile. dum pro quando/quando mouetur peste .i. tempestate nec pro non et homo mansuetus id est pacificus non potest esse tranquillus supple. dū pro quando/quando ira mouet id est commouet iecur .i. cor hominis.

Cur aperit portam qui claudere non valet illam
Cur michi rem spondet qui dare nequit eam.

¶ Ponit parabolam dicēs q̄ nos nō promittamus aliquid si nō volumus tenere: et si sit iniustum non debemus promittere. Et dicit cur aperit portam ille qui non potest claudere: et cur promittit ille qui non potest tenere. ¶ Construe. cur id est quare ille sup. aperit portā qui non valet .i. non potest claudere illā scz portā. cur ille sup. spondet .i. promittit michi rem qui nequit dare eam. scz rem promissam.

Concipit vt pariat mulier dum venerit hora
Tu quoqz suscipiens des aliquando michi.

¶ Ponit aliā parabolam dicēs. q̄ mulier concipit vt pariat dum tempus affuerit. Similiter si tu suscipias ab aliquo bona aliqua debes sibi de tuis dare dum locus affuerit. ¶ Construe. mulier cōcipit vt pariat dum hora venerit .s. pariendi quoqz pro et tu suscipiens aliquid a me sup. des aliquando michi: aliquid supple.

Nulla potest sedare sitim flagrantibus vnda
Copia: nec cupidi cor satiare viri.

¶ Ponit aliā parabolā dicens. q̄ nulla aqua potest auferre sitim ab hoībus epate calidis: sicut sunt ydropici. Similiter nulla abundantia bonorum et diuitiarum potest satiare cor hominis cupidi siue auari. ¶ Cōstrue. nulla vnda .i. aqua potest sedare id est satiare sitim hominibus/flagrantibus: scilicet epate nec copia .i. abundantia diuitiarum supple potest satiare cor viri auari.

Vipera virus habet que cum calet euomit illud

Claude sinum prohibe ne calefiat tibi.

¶ Ponit aliam parabolam dicēs. ꝙ vipera est serpēs habens venenū/que cū calet et irascitur euomit siue emitit illud per os/quare claude tuum sinum ne ille serpēs intret ibi/quasi dicat ꝙ praue cogitationes habent virus.i.effectum mali/que cum calent.i.delectant/euomunt illud virus scilicet suum effectum/et inde prouenit malum siue peccm̄/quare debes claudere tuā mentē ne praue cogitatiōes intrēt in illā ¶ Cōstrue. vipera habet virus/que.s.vipera cū calet. id est irascitur euomit illud scilicet venenum/claude sinum tuum sup.prohibe ne serpens sup.calefiat ibi.

De nuce fit corulus/de glande fit ardua quercus
De paruo puero sepe peritus homo

¶ Ponit para.d.ꝙ sicut de parua nuce ⁊ de parua glande fiunt magne arbores/ita de vno paruo puero sepe fit homo magnus/sapiens ⁊ potēs/quare pueros negligere nō debemus. ¶ Con. corulus fit de nuce.i.de fructu nucis/⁊ de glāde fit quercus.ardua.i.magna. Similiter homo peritus id est sapiēs fit sepe de paruo puero.

Futile vas fundit/vas sincerumqꝫ retentat
Sic audita tenet mens bona fundit ebes

¶ Ponit aliam parabō. dicēs ꝙ vas futile.fractū fundit.i.spargit vinū/sed vas sincerum.i.integrū retinet vinū ⁊ non perdit illud. Sic mens bona retinet bonos monitus ⁊ mens ebes obliuiscitur illos. ¶ Construe. vas futile.i.fractum fundit id est diffundit vina. vas syncerum.id est integrū.retentat vina. sic mens bona tenet audita id est bonos monitus. et mens supple ebes. id est ebetata fundit. id est perdit siue obliuiscitur bona audita supple.

In nichilum nix alta fluit: si desuper ymber
Decidat et vicio fama perempta perit.

¶ Ponit aliam para. di. ꝙ nix alta et magna vertitur in nichilū pluuia desup cadēte. similiter bona fama et bonū nomē deperdit vicio adueniente et illā denigrāte. ¶ Con. nix alta.i.magna fluit.i.vertit in nichilū.si ymber.i.pluuia decidat.i.cadat desup sic ⁊ fama perempta.i.diffamata vel destructa vicio perit.id est perditur.

Stratus humi palmes subeuntibus indiget vlmi
Indiget auxilio diuitis omnis inops

¶ Ponit aliam parabolam dicens. ꝙ palmes siue palus indiget vlmi.i.illius magni arboris vt inde erectus sustineatur et cum alijs palmitibus sit ligatus siue fortificetur similiter ⁊ omnis homo pauper indiget auxilio diuitis vt inde sustineatur et viuat. ¶ Construe. palmes stratus.id est prostratus humi.id est terre indiget vlmis.i.illis arboribus subeūtibus ipsi palmiti supple scilicet per suas virgulas. Sic omnis inops.id est homo pauper.indiget auxilio diuitis.

Non possum prohibere canem quin latret vbiqꝫ
Nec queo mendaci claudere labra viro

¶ Ponit aliam parabolam dicens. ꝙ homo non potest prohibere canem quin latret vbiqꝫ. Similiter nullus potest ꝓhibere virum mendacem quin mentiat vbiqꝫ. ¶ Construe. Ego supple non possum prohibere canem quin latret vbiqꝫ/nec.p ⁊/ et non queo claudere labra.id est labia siue os/viro mendaci.

Fumum non ignem iaculatur ab orbe caminus
Colloquio non re liuor obesse potest

¶ Ponit aliam parabolam dicēs ꝙ caminus.id est fornellus euomit fumum tantum et non ignem. Similiter inuidus non potest nocere nisi colloquio et non emittit nisi solum ventum ab ore quem perdit. ¶ Construe. Caminus.id est fornellus.

iaculatur.id est euomit ab ore fumum et non euomit supple ignem: liuor.id est inui dia potest obesse.id est nocere colloquio/et non re.id est facto.

Non domus sed dominus laudetur si bonus is sit
Sin autem dominum spernimus atqꝫ domum.

¶ Ponit aliam parabolā dicens.ꝙ si aliquis dn̄s vel magister alicuius domus sit bonus debemus laudare dominum et non domū/sed si sit malus/et domum et dominum spernere debemus. ¶ Construe.dominus domus supple laudetur/et non domus si is scilicet dominus sit bonus. Sin autem pro si/⁊ pro non/sed si dominus non sit bonus supple nos spernimus dominum/atqꝫ pro et domum.

Non ibis rostrum non ardea deserit anum
Non leuiter vicium dum facit illud homo.

¶ Ponit aliā para.⁊ dicit ꝙ ibis.i.illa auis portat semper suum rostrum. Et ardea etiam illa auis semper portat suam caudam. Similiter homo faciens aliquod peccatum non relinquit illud/sed semper portat vel in mente vel in corde. ¶ Construe Ibis.i.illa auis.nō deserit.i.derelinquit rostrū suū supple. Et ardea.id est illa auis nō deserit anum.id est caudam supple. Sic homo non deserit supple leuiter viciū.id est peccatum/dum pro quando/quando facit illud.

Aufert sepe solo nigra nubes lumina solis
Et patris auxilium dira nouerca michi.

¶ Ponit parabolā dicēs ꝙ nubes nigra aufert sepe lumina solis a terra/sic nouerca.i.vxor patris tui que non est tibi mater auxilium sepe tollit quod pater tibi sepe preberet. ¶ Construe.nubes nigra aufert.i.tollit sepe solo.i.terre lumina.id est claritatem solis. Sic ⁊ dira nouerca tollit michi auxilium patris mei supple.

Non semper moriuntur aues quibus insidiatur
Arcus/nec michi sunt tela nec hasta mine.

¶ Ponit aliam parabolam dicens ꝙ aues quibus auceps cum arcu/vel aliter insidiatur nō semper moriuntur. Similiter homo qui insidiatur armis non semꝑ moritur. ¶ Construe. Aues non moriuntur semper quibus arcus insidiatur/nec hasta sunt tela michi/nec mine sunt hasta michi.

Sydera splendorem non possunt addere soli
Cum superet solis lumina cuncta iubar.

¶ Ponit aliā para.d.ꝙ oēs stelle celi nō pn̄t lumini siue claritati solis aliquid addere nec diminuere/cū ipse sol excedat eas claritate/quasi diceret ꝙ homo preclarus et potens siue sapiens nō potest superari a minimis siue stultis. ¶ Cōstrue. sydera non possunt addere.i.adiūgere splendorē.id est claritatē soli cū iubar id est lumen solis superet.id est excedat cuncta lumina.id est stellas scilicet luce.

Si chato sis et vis in candida vertere nigra
Cura sitqꝫ cure/diues et esse potes.

¶ Actor dicit si tu es sapiens et habes practicam alicuius artis vel scientie/adhibe diligentiam in exercendo tuam artem siue scientiam in loco debito secundū tuā artem/nam homo rethor nichil aut parum proficeret in paruo oppido/sed multū proficiet in curia alicuius principis et cito diues erit. ¶ Construe. si tu sup. sis catho.id est sapiens et vis vertere nigra.id est paupertatem in alba.id est in diuitias cura.id est diligentia sit cure et potes.id est poteris esse diues.

In viscum volucres ducit cum cantibus auceps
In fraudem gentes blesa loquela viri.

¶ Ponit aliã parabolã dicens.q̃ auceps ducit aues in viscum cum dulcibus cantibus sic et homo blandus et suauis decipit homines cum suis verbis fallacibus ⁊ nephandis. ¶ Construe auceps decipit volucres in viscum cum cantibus ⁊ vir ducit gentes in fraudem loquela blesa.i.blanda suaui.

Impetus est siluis et vasta leonibus ira
Et tamen inter se ius sociale tenent.

¶ Ponit aliã parabolã dicẽs. magnus impetus est qñq; in siluis.i.nemorib⁹ sic q̃ arbores percutiunt se inuicẽ propter agitationes venti.et similiter ira maxima est inter leones:⁊ tñ sunt ibi sociales et similiter viuunt ita q̃ si cetera animalia vellent minimo leoni nocere.ceteri leones succurrerent et similiter ⁊ hoies debent se simul associare.sic q̃ si aliquis inimicus alicui homini nocere presumat.noceat omnibus licet inuicem qñq; rixentur. ¶ Construe.impetus.i.turbatio.est siluis.id est arboribus ⁊ ira vasta est leonibus.i.inter leones.et tamen tenent inter se ius sociale.

Post noctem sperare diem:post nubila solem
Post lachrimas risum leticiamq; potes.

¶ Ponit aliã parabolam dicens.q̃ post noctem diẽ ⁊ post nubila et pluuias solem speramus similiter post lachrymas et dolores atq; aduersitas risum leticiãq; et ꝓsperitatem sperare debemus. ¶ Con. Tu sup. potes sperare diẽ post noctẽ ⁊ solem post nubila. Sic potes sperare risum:q; ꝓ et leticiam post lachrymas.

Omnia cesar erat sed gloria cesaris esse
Desijt et tumulus vix erat octo pedum

¶ Ponit aliã para.nos ãmonens ne simus superbi et ventosi nec auari.di.q̃ cesar fuit imperator romanus et dñs ac rex totius mundi tam in longitudine q̃ in latitudine:⁊ tñ ipso mortuo oĩbus his fuit expoliatus:⁊ fuit sibi solum relictus tumulus qui vix erat octo pedũ lõgitudinis. ¶ Con.cesar erat oĩa:sed gloria cesaris desijt esse.s.in morte:et tumulus eius sup.erat vix octo pedum.s.in longitudine.

Non ruit in rupes nec in alta pericula nauis
Quam maris in motus remige rector agit

¶ Ponit aliã para.d.q̃ nauis q̃ regit̃ ꝑ nautã sapientẽ ⁊ prudẽtẽ nõ perit in rupes illas ꝑcutiendo:nec intrat in magna pericula maris.lz regat̃ per remigẽ que parua est similiter homo potẽs ⁊ diues a vix cõfundit̃ si bono cõsilio pauperis sapientis regat̃ licet iste paup sit modicus. ¶ Con. nauis nõ ruit in rupes nec in alta.i.magna pericula quã rector agit.i.agitat:in motus maris remige.id est cum remige.

¶ Capitulum secundum.

Luctatur cum nocte dies:cum nube serenum
Cum tenebris lumen cum nece vita vigens
Sic labor in nobis:nam spiritus et caro semper
Pugnant:morimur si caro vincat eum.

¶ Hic assignat̃ secũ cpm. in quo ꝓcedit ꝑ quattuor ⁊ quattuor metra.in qui actor ponit sententias ꝓuerbiales seu parabolas ad bonos mores nos erigentes. Unde primo ponit talẽ para.di.q̃ dies luctat̃ semꝑ cũ nocte:⁊ nox cũ die:⁊ lumen cũ tenebris ⁊ ecõuerso.⁊ vita cũ morte:mors cũ vita.similiter in nobis similis labor est nã spũs noster semꝑ cũ corpore pugnat:sed si spũs vincat carnẽ viuemus et ad paradisum ascendemus.sed si caro vincat spiritũ moriemur ⁊ ad inferna descendemus. ¶ Con.dies luctat̃ cũ nocte.et serenũ luctat̃ cũ nube.i.obscuro lumẽ luctat̃ cũ tenebris vita vigens luctat̃ cũ nece.i.morte. Sic labor in nobis.nã pro quia:q2 caro et spiritus pugnant semꝑ:et si caro vincat eum.scilicet spiritũ:nos moriemur.

Pondera portat equus: bos terrã sulcat aratro
Vellera portat ouis: seruat ouile canis
Omnia quippe sue nature debita soluunt
Preter eum qui plus his rationis habet.

¶ Ponit aliã para. di. q naturaliter equus portat pondera. bos fodit terrã aratro ouis portat lanã. et canis seruat ouile: et hec sibi cõueniunt naturaliter: similiter qd debẽt oĩa viuentia naturaliter soluũt debita nature. s. faciende pter eũ. s. hoiem qui hz plus rõis his. s. aĩalibus brutis. nã de9 voluit aĩalia bruta subĳci hoĩbus vt ĩ psal. Oĩa subiecisti sub pedibus eius sed ipse homo debet subĳci deo. s. opa bona facien do seruando se a peccatis. ¶ Con. equus portat pondera bos sulcat. i. fodit terram aratro ouis portat vellera. i. lanã ⁊ canis seruat ouile quippe: id est certe: omnia sol uunt debita nature: id est faciunt quod debent preter eum qui plus habet rationis his. i. q̃ animalia que dicta sunt. Nota q qñ iste due dictiones plus ⁊ magis signi- ficant excessum qualitatis requirunt post se genitiuum. sed si significent excessum q̃titatis requirunt post se ablatiuum vt in proposito. Unde versus. Plus magis re quirunt genitiuum qualitatiue. Et ablatiuum tibi dabunt quantitatiue.

Ethereus motus mouet omnia sydera preter
Unum sed semper permanet illud idem
Si constans et fidus homo sine fine tenebit
Hunc in amore modum quem tenet ipse semel

¶ Ponit aliam parabolã dicẽs: q celũ mouet oĩa sydera preter vnũ quod vocat polus antarticus qd semp in vno loco permanet ad modũ rote qui dũ mouet eius tamen axis non mouet. Similiter homo fidelis et ↄstans tenebit fidẽ pmissionẽq; et bonũ amorẽ quẽ promisit vel incepit tenere. ¶ Cõ. motus ethereus. i. celi mouet oĩa sydera preter vnũ. s. polũ antarticum: sed illud sydus sup. s. polus antarticus permanet semper idem: id est in eodem loco sic homo constans ⁊ fidus tenebit sine fine hunc modum quẽ ipse: scilicet homo tenet: id est tenuit semel.

Phebus ab occasu rursus raptatur ad ortum
Quem prius huc illuc machina versa tulit
Sic in amicitia mundus stat: flagrat: et ardet
Corruit et surgit: quod magis amat odit

¶ Ponit aliã parabolã di. q sol nũc de oriente tendit in occidentẽ ⁊ de occidẽte ad orientẽ: et qñq; cadit scilicet ad occidentem/ et qñq; surgit scilicet ad orientẽ ⁊ qñq; est altus ⁊ quandoq; bassus et semper mutatur. Sic similiter amor huius mũdi est mutabilis et variabilis: q: quandoq; amat quãdoq; odit quandoq; nocet quãdoq; placet quandoq; cadit quandoq; surgit: et nunq̃ in eodem statu permanet. ¶ Cõ- strue. phebus raptatur. i. tendit ad ortum: id est ad orientem ab occasu: id est ab oc cidente. quem. s. solem machina: id est compositio: versa tulit: id est portauit prius huc illuc id est modo huc et illuc: sic mundus stat in amicitia mundus supple. fla- grat id est calet: ⁊ ardet et mundus supple. corruit: id est cadit et surgit et odit illud supple. quod amat magis. Versus. Flando gero bellũ canem nucis inde flabellũ Nescit et appolo quia iunctos inde repello.

Tutior est locus in terra q̃ turribus altis
Qui iacet in terra non habet vnde cadat
Impetus et venti tonitrus et fulmina turris

Flatibus euertunt: stare sed yma sinunt.

¶ Ponit para. dicēs nos magnos honores ⁊ diuitias fugere: dicens ꝙ locus est tutior in terra ꝙ̄ in altis turribus ⁊ alijs locis similibus periculosis. quia qui sedet in terra cadere nescit cum non habeat vnde. Etiā locus bassus sit tutior alto patet. quia venti tonitrua fulmina ⁊ tempestates maxime regnant in locis altis quare leuiter subuertuntur: sed in locis bassis et abscondis minime vel saltem parum regnant et vix subuertuntur: quare magnos honores et potentias siue diuitias fugere debemus ne subuertamur in maximam in opiam siue paupertatem scilicet post mortē ¶ Construe. locus est tutior in terra ꝙ̄ in turribus altis ille supple qui iacet in terra non habet vnde cadat: impetus et venti tonitrus et flumina euertunt turres stabiles: sed sinunt. id est desinunt stare yma. id est bassa.

Non possunt habitare simul contraria cum sint
Mors et vita: procul decidet hec ab ea
Sic duo sunt que non possunt intrare cor vnum
Vanus amor mundi: verusq; amor dei.

¶ Ponit aliā para. per quā docet nos audire mundū ⁊ eius bona di. ꝙ mors et vita non possunt esse simul et semel in eodē cum sint cōtraria. similiter alia duo contraria sunt que nō possunt esse simul in vno corde. scilicet amor dei et amor mūdi quia nemo potest duobus dominis seruire. s. deo et mammone vt habeatur in euangel. ¶ Construe. mors ⁊ vita nō possunt habitare simul cū sint cōtraria. hec. s. mors decidet. i. separatur procul. i. longe ab ea. s. a vita. sic duo sunt que non possunt intrare vnum cor hominis. s. amor vanus. i. manis mundiq; pro et verus amor dei.

Stratus humi non surgit item dum police flexo
Portat onus graue quo precipitatur equus
Sic homo qui magna vitiorum mole grauatur
Non nisi deposita mole leuare potest.

¶ Ponit aliā para. d. ꝙ si equus onus graue portās cadat in terrā surgē nō potest nisi prius deponat onus. sic hō pctis grauiter oneratus surgere nō potest nisi pctā deponant p cōfessionē/ contritione/ ⁊ satisfactionē. ¶ Con. equus stratus. i. pstratus humi. i. terre nō surgit itē. i. iterū. dū pro qn̄/ qn̄ portat onus graue quo. s. onere pcipitat police. i. genus flexo sic. i. similiter homo qui grauat magna mole. i. pondere vitiorum non potest leuare nisi deposita mole. id est pondere scilicet vitiorum.

Non quo nauta volet sed quo volet aura vehetur
Pupis: cum tumidi venerit vnda maris
Non quo propositum sed quo sors ducit eundū
Est homini licitum qua docet ire via

¶ Ponit para. d. ꝙ mare existe turpido ⁊ inflato seu impetuoso nauis nō tēdis quo nauta dirigere proponit sed quo vnda ducere nitit. similiter hō nō vadit iuxta suū propositum sed secundū ꝙ fortuna ducit vnde licitum est homini pergere qua via iter ducit. ¶ Con. pupis. i. nauis nō vehitur. i. trahit eo loco su. quo nauta volet. i. velit sed eo loco su. quo vnda maris vehit. i. trahit cum pro quādo quādo vnda maris timidi: id est inflati venerit similiter ego supple non eo. id est nō vado propositū id est iuxta propositum siue voluntatem sed eo in loco supple. quos sors. id est fortuna docet eundum licitum est homini ire eo loco supple quo via docet.

Apparet fantasma viris: sed rursus ab illis
Vertitur in nichilum quod fuit ante nichil

Sic adest et abest fugitiui gloria sensus
Non prius aduentat ꝙ quasi somnus eat.

¶ Ponit aliã para. di. ꝙ nobis sonãtibus apparent multa fantasmata qui nõ sunt in rerum natura nec quendoꝗ possent esse: que tamen vera videntur sed nobis euigilantibus ⁊ de somno surgentibus false noscũtur ⁊ in nichilũ redigunt ⁊ sic idẽ reducitur in idem quia nichil in michi. similiter est de gloria ⁊ honore mũdi et bonorum eius q̄ post mortẽ quasi somnia a nobis videbunt. Et adhuc pauperes multos viuere videmus qui tñ olim diuites ⁊ potentes fuerũt diuitie tñ eorum ⁊ potẽtie pterite nũc sibi quasi somnia vident / et in nichilũ redigunt. ¶ Con. fantasmata. i. somniũ apparet viris / sed illud supple quod fuit ante. i. prius nichil rursus. i. iteratio vertitur in nichilũ ab illis scilicet hominibus siue viris somniantibus gloria sensus. id est diuitiarũ fugitiui adest et abest sic id est taliter: que gloria supple: nõ aduertat. i. nõ aduenit prius ꝙ eat. id est recedat quasi somnus. i. ad modum somni.

Dum calor est et pulchra dies formica laborat
Ne pereat dum nix venerit alta fame
Sic iuuenis dum tempus habet sudoribus aptum
Querat quo possit lassa senecta frui.

¶ Ponit aliã parabolã di. ꝙ formica estate calida dieꝗ claro vigẽte incessanter ꝓ victu laborat suamꝗ ꝓmissionẽ faciens domuculã suã granis replet vt dũ hyems aduenerit et nix sup terrã ceciderit inde viuere possit absꝗ labore: similiter iuuenis dũ tempus habet ⁊ corpus aptũ laboribus incessanter laborare debet: vt senectute adueniente de suis proprijs laboribus sine opprobrio viuat et nutriat. ¶ Cõstrue. Formica laborat dum pro quando / quando calor. i. estas est: ⁊ pulchra dies est / ne pro vt ⁊ nõ pereat fame dũ pro quando / qñ nix alta venerit sic iuuenis querat illud quo seneca. i. senectus lassa. i. lassata possit frui. i. vti dũ pro quando / quando habet tempus aptũ id est conueniens sudoribus. i. laboribus. Versus. Dum iuuenis estis et tempus habere potestis. Cur non adiscitis ne tanꝗ bestia sitis.

Non adeo sublime leuat leuis ala volucrem
Quin redeat rursus rura relicta petens
Non ita subiectos rota surgens tollit in altũ
Quin vergens illos rursus adyma ferat.

¶ Ponit para. di. ala nõ in tm̃ eleuat suã volucrẽ in altũ quin adhuc speret adyma loca redire. s. ad terrã similiter rota fortune nõ intãtũ eleuat hoiem quin adhuc speret illũ deprimere ⁊ adyma loca redire. ¶ Con. ala leuis nõ leuat volucrẽ: i. auẽ adeo sublime. i. intantũ alte quin redeat rursus petẽs rura relicta. i. demissa sic rota. s. fortune surgens non tollit. i. non portat in altum subiectos. i. subligatos. sibi ita intantum quin vrgens. i. portans illos ferat rursus adyma.

Ebrius ante bibit ꝙ nauseat: ante ligurit
ꝙ vomat ante leuat ꝙ pede firmus eat
Non sic nobis nec est sic ordo retentus
Ante docere modo ꝙ didicisse iuuat.

¶ Ponit aliã para. di. ꝙ ebrius bibit antecꝫ nauseat: ⁊ gulosus comedit antecꝫ vomat ⁊ hõ surgit añcꝫ vadat sed hic ordo nõ est hoibus qr hoies volũt citius esse magistri ꝙ discipuli. ⁊ citius dñi ꝙ serui. ⁊ sic de alijs. ¶ Con. Ebrius bibit antecꝫ nauseat et ligurit antecꝫ vomat leuat. i. surgit antecꝫ eat firmus pede non est sup. sic in nobis nec est ordo retentus sic in nobis iuuat modo docere antecꝫ didicisse.

Non emitur care res legibus empta fororum
Venditor et emptor sunt ibi mente pares
Sed nichil est q̄ sit sub celo carius emptum
Q̄ quod emunt longe fronte rubente preces.

¶ Ponit para. d. q̄ res empta legibus foror. i. realiter ad modū mercātiar in foro siue in nundinis nō emit care. sed nichil emptū carius sub celo est q̄ illud qd̄ p longas p̄ces emitur ꝛ cū maxima verecūdia. ¶ Con. Res empta legibus. i. ꝯsuetudinibus fororū non emitur care. venditor et emptor sunt ibi mente pares. i. concordes/ sed nichil pro nō ꝛ aliquid/aliquid non est sub celo q̄ sit emptū carius q̄ illud quod longe preces emunt fronte. id est facie rubente. id est verecundante.

Dentibus attritas rursus bos ruminat herbas
Ut totiens trite sint alimenta sibi
Sic documenta tui si vis retinere magistri
Sepe recorderis que semel aure capis.

¶ Ponit para. d. q̄ bos herbas per eū comestas sepe ruminat ꝛ atterit vt sic atrite leuius in stomacho digerantur. Sic si tu velis retinere documenta tui doctoris que semel aure concepisti/oportet vt ea sepe recorderis in mente. ¶ Construe. Bos ruminat rursus herbas attritas dentibus/vt ipse herbe supple trite totiens sint alimenta. id est nutrimenta sibi. sic recorderis sepe documenta tui magistri que capis id est concipis vel percipis semel aure. id est per aurem si vis retinere.

Follibus inclusas faber improbus excitat auras
Dum ferrum durum molliat ipse focus
Sic ortus furor intus agit precordia stulti
Dum reddit molles litis agone vires.

¶ Ponit parabolam dicēs q̄ faber excitat ventū inclusū in follibus ꝯtra ignē quousq̄ ferrū expositus in igne fiat molle/sic furor vel ira inclusus in corde agitat corpus hominis in litis agone quousq̄ ipsum corpus molliat et fiat debile viresq̄ suas ac intellectum perdat ꝛ homo fiat quasi mutus et insensatus. ¶ Cōstrue. Faber improbus excitat auras. i. ventum inclusus follibus. i. illis instrumentis dum. i. donec ipse focus molliat ferrum durum. Sic furor. i. ira ortus/intus agit. id est agitat/precordia hominis/stulti dum. id est donec reddit vires molles agone litis.

Voce molorosum latebris arcentur onagri
Exit et ipse canum dente timendus aper
Sic et presbyteri viciosos vrgere debent
Et nisi peniteant ense ferire debet.

¶ Ponit para. d. q̄ asini siluestres voce leporarior cogunt exire latebras siue foueas ꝛ etiā aper qd̄ est aial valde timēdū similiter exit foueā canibus mordēntibus eū: similiter presbyteri q̄ sunt canes ecclesiā custodiētes viciosos et malos hoies q̄rere dn̄t ꝛ illos castigare dente. i. sermone/ꝛ nisi se velint emendare dn̄t eos ense iusticie punire vt ceteris cedāt in exm̄. ¶ Con. onagri. i. asini siluestres: arcent. i. cogunt exire latebris. i. locis obscuris voce molorosū. i. illor magnor canū/q̄ p ꝛ aper. i. porcus siluestris timendus. id est dubitabundus exit dente canum. id est canibus cum mordētibus/sic presbyteri debent vrgere. i. arguere viciosos homines supple ꝛ nisi ipsi viciosi peniteant/ipsi presbyteri sup. debent eos ferire ense dei. i. iusticia.

Et diues et miser fuit olim rex mida/diues
Auro sed vite conditione miser.
Sic custos census: sic omnis viuit auarus
Dum nichil et multum possidet ipse boni.

¶ Dicit actor. q rex mida sic appellatus fuit potens et q maxime diues et plenus opibus mundanis/sed fuit miser ꝛ pauper cōditione vite sue. Sic auarus ꝛ custos census multa temporalia possidet bona/ꝛ tamen nichil boni possidet cum seipsum non possideat. ¶ Construe. rex mida fuit olim diues et miser fuit inq diues auro/sed miser fuit conditione vite. Sic ois custos census. id est pecunie viuit sic. id est taliter. et nichil pro non et aliquid/et non possidet aliquid boni.

Hesperus astrorum se prefert vespere primum
Et facit immensum quo micat ipse iubar
Sic cito non tarde se monstrat egentibus ille
Qui clarum gemini lumen amoris habet.

¶ Dicit actor q hesperus est quedā stella q̄ precedit alias stellas in vespere ꝛ primo monstratur hominibus q alie/et de se tantā claritatem emittit vt si ceteris stellis et toti mundo suam claritatē prebere vellet. Siliter vir sanctus et iustus ac amicus cordialis se prefert pauperibus et amicus q citius potest qbus sua bona dispgit et iuxta possibilitatem succurrere paratus est. ¶ Construe. hesperus. i. ista stella prefert se primum astroꝝ vespere: ꝛ facit iubar immensum quo ipse scilicet hesperus micat. Sic ille monstrat se egentibus. i. indigentibus cito et nō tarde qui habet lumen clarum amoris gemini. id est duplicati siue fortificati.

Eolus ingentes ventorum temperat iras
Et mare neptunus sepe tridente domat
Sic sese dominus faciat feritate timeri
Qui regimen magne gentis habere cupit.

¶ Ponit para. d. q eolus q̄ est ventus pacificus sepe pacificat ingētes iras ventorum/sed neptunus deus maris magna crudelitate sua tēperat mare impetuosum Sic similiter homo constitutus in dignitate ꝛ potentia sub se subditos multos hñs sub pedibus illos tenere dz qhqz grauiter punire vt ab eis timeat et ne ipsi ꝯtra eū insurgant et eleuentur. ¶ Con. Eolus temperat iras ingentes. i. magnas ventoꝝ ꝛ neptunus deus maris temperat iras ventoꝝ mare tridente. s. crudeli. sic dñs faciat sese timeri feritate. i. crudelitate qui cupit habere regimen magne gentis.

Bella mouet citius cui desunt cornua thaurus
Q qui cornuta fronte ferire potest
Sepius in vico pueros pugnare videmus
Q validos homines quis solet esse vigor

¶ Ponit pa. d. q thaurus iuuenis q̄ nondū cornua gerit sepius mitit bella q magni thauri qui magna gerūt in capite cornua: similiter sepius videmus bellare pueros iuuenes ꝛ etiā miseros hoies nullā potestatē habentes q hoies robustos ꝛ potentes. ¶ Cōstrue. Thaurus cui cornua desunt mouet citius bella q thaurus qui potest ferire fronte cornuta. Sic vidimus pueros pugnare sepius in vico q homines validos. i. potentes et robustos/quis. id est quibus vigor solet esse.

Impatiens aratri si bos iungatur aratro

Tortam non rectam capit arando viam
Sic sunt qui retrahunt gradientes sepe retrorsum
Cum videant illos carpere lucis iter.

¶ Ponit para. di. q̄ si bos indomitus iūgat aratro cū alio boue deuiat a via recta inq̄tū potest et aliū bouē secū trahit/nec sinit eū rectā viā pergere similiter si mali viri iūgant cū bonis ⁊ videant bonos rectā viā pergere deuiāt illos inquantū possunt vt teneant viā tortā/nec sinūt illos facere bonū quod ꝓposuerāt. ¶ Cōstrue. si bos impatiens. i. indomitus iungat aratro. capit viā tortā arando ⁊ non rectā: sic sunt illi supple qui retrahūt sepe gradientes/iter rectū supple. retrorsum. id est econuerso cum videant illos: scilicet bonos carpere. id est capere: iter lucis.

Cum niue cum pluuia cū grandine vertere capras
Ac niti contra fronte videmus oues
In iusto fraus ira nephas iniuria captant
Sed iustus toto corde resistit eis.

¶ Dicit actor q̄ nos videmus capras et oues vertere cornua cōtra pluuiam grandinē ⁊ niuē quibus resistunt/sic etiā boni homines resistunt malis per suam cōstantiam. ¶ Con. nos sup. videmus capras et oues vertere ac pro ⁊ niti. i. bellare cōtra frontē. i. cum fronte cum niue cū pluuia et cū grādine ira nephas ⁊ iniuria captant id est tendūt iniustos. i. cōtra iustos: sed iustus hō sup. resistit eis toto corde.

Non potis est pelagus leuiter transire liburnus
Ni sit qui remis currere cogat eum.
Non valet ad metam cursum producere cursor
Ni sibi pes et spes auxilientur ei.

¶ Ponit para. d. q̄ liburnus est nauis q̄ nō potest trāsire mare nisi habeat ꝓductorem q̄ ducat eā remis. silr cursor ad metas cursus ire nō valet sine pedibus ⁊ voluntate currēdi vel eūdis. Unde. ꝑ hoc vult actor innuere q̄ aliqd̄ opus pficere nō possumus nisi q̄ sunt necessaria habeamus. Unde tria sunt necessaria ad opus pficiendū. s. posse scire velle. de q̄bus si desit vnū opus inceptū pficere nō valemus. Unde catho. Quod potes id tenta. ¶ Con. liburnus. i. illa nauis nō est potis. i. potēs/transire leuiter pelagus. i. mare ni ꝓ nisi. nisi sit aliq̄s sup. q̄ cogat eū currere remis. cursor nō valet ꝓducere cursum ad metā. ni ꝓ nisi. nisi pes ⁊ spes auxilientur ei.

Longius ille videt qui multis spectat ocellis
Q̄ cui dat visum solus ocellus homo
Idcirco vaccam seruandam tradidit argo
Sponsa iouis iuno: non poliphebe tibi.

¶ Ponit para. di. q̄ ille lōgius videt q̄ plures habet oculos q̄ q̄ vnicū ocellū habet quare iuno sponsa iouis dedit vaccā seruandā argo q̄ centū habebat oculos/et nō poliphebo q̄ solū ocellū habebat quasi diceret tu nō debes plus credere tui soli opinioni vel opinioni siue cōsilio solius hoīs q̄ pluriū hominū. q2 vt cōmuniter dicitur plus videt oculi q̄ oculus. ¶ Con. ille q̄ spectat. i. respicit multis ocellis. i. oculis videt lōgius q̄ homo cui solus ocellus. i. oculus dat visum. idcirco. id est propter hāc causā id est poliphebe iuno sponsa iouis tradidit vaccam seruandā argo. id est illi homini oculos habenti non tibi quia non habebat nisi solum oculum.

Uim minus exercet qui late spargitur ignis

Q̃ cui collecte vim tribuere faces
Fortius inuadit qui vires colligit hosti
Q̃ qui despersis viribus instat ei.

¶ Dicit q̄ ignis ꝯgregatus maiorē emittit calorē q̄ dispsus ꝛ segregatus. sil'r gentes simul existētes in bello sūt fortiores q̄ dispsi ꝛ segregati. ¶ Con. ignis q̄ spergit̄ late exercet vi minus q̄ ignis sup. cui faces collecte. i. ligna sil'r collecta tribuere. i. tribuerūt vires. hō sup. q̄ colligit. i. sil'r aggregat vires. i. bellātes. inuadit fortius hostē q̄ ille sup. q̄ instat. i. obuiat ei. s. hosti dispsis virib⁹. i. segregatis ꝛ separatis bellātibus

Pessimus est hostis qui cum benefeceris illi
Fortius insurgit bella mouenda tibi
Sic carni fac velle suum bella moueri
Vis tibi: si pacem colla domato fame.

¶ Ponit aliam para. di. q̄ non est hostis pessimus q̄ ille qui reddit malū pro bono quare si habeas hostem non des ei supra te potestatem nam si dominetur tibi multum nocere peterit Similiter cum caro nostra sit inimicus noster mortalis non debemus ei dare potestatem supra nos. i. supra spiritū nostrū cum habeamus eam in potestate nostra: sed debemus eam sub iugo tenere et fame ac abstinentijs seu penitētijs domare: ne ꝯtra nos insurgat. ℣. Luxuriat raro nō bene pasta caro. ¶ Con. hostis est pessimus qui insurgit fortius tibi. id est contra te bella mouendo. cū pro quando / quando tu bene feceris illi. Sic fac carni velle suū si vis bella moueri tibi et si vis in q̄ moueri tibi pacem domato colla. scilicet carnis fame.

¶ Tertium capitulum.

Non teneas aurū totū quod splendet vt aurū
Nec pulchrum pomum quolibet esse bonum
Non est in multis virtus quibus esse videtur
Decipiunt falsis lumina nostra suis
Plus aloes q̄ mellis habent in pectore tales
Quos sanctis similes simplicitate putes.

¶ Hic incipit terciū capitulū huius libri in quo procedit̄ per sex ꝛ sex metra. et primo ponit parabolā dicēs. q̄ totum illud quod splendet vt aurū nō est aurū / et omne pomū pulchrū licet videat̄ bonū tñ nō est bonū similiter multi vident̄ esse veraces qui sunt falsissimi: ꝛ plures vident̄ esse sancti q̄ tñ sunt pessimi: q̄ ab extra vestiti sunt vestibus ouiū ꝛ innocentiū: intrinsecus aūt sunt lupi rapaces vt habet̄ in euangel'. Et etiā multa vident̄ nobis bona que tñ sunt pessima. ¶ Con. nō teneas totū illud qđ splēdet vt aurū esse aurū nec teneas qđ libet pomū pulchrū esse bonū / sic virtus que videtur esse in multis nō est. s. in illis tales hoīes sup. decipiūt lumina nr̄a. i. oculos nostros siue mentē nr̄am / suis falsis luminibus sup. tales habent in pectore. i. in corde plus aloes. i. amaritudinis vel falsitatis q̄ mellis. i. dulcedinis vel veritatis quos scz supradictos: putas esse supple similes sanctis simplicitate. i. sanctitate.

Morsibus aggreditur lignum capra quo religatur
Cum sibi nil detur quod lacerare queat
Quis delitias cupiat sibi quisq̄ necesse
Vt cupiant omnes id quod habere queunt

Nil potes optare magis vel querere nobis
q̄p quod vel quantum vult deus ipse dare.

¶ Ponit para. d. q̄ capra non hn̄s qd comedere: corrodit suū p̄sepe. similiter cū oēs cupiant esse diuites: tn̄ necesse est vt solū capiāt bona q̄ sibi accidere possunt: qz nō oēs possunt esse diuites: nec sibi ꝓdest plures diuitias q̄rere q̄p deus nō velit nobis prestare ipse eni deus scit q̄bus indigemus ad salutē corporis et aie. ¶ Con. capra aggredit morsibus illud sup. quo lignū religat nil ꝓ nō ꝛ aliq̄d cū aliq̄d aliud nō detur sibi qd lacerare queat q̄buis q̄cq̄. i. q̄libet cupiat diuitias esse sup. sibi est necesse vt oēs capiant. i. illud qd queūt. i. possunt habere optare vel q̄rere magis. q̄p tot sup. vel quantū ipse deus vult dare. nil pro nō ꝛ aliquid nō prodest nobis aliquid.

Ad vada neptum fontes et flumina currunt
Et quocūqz potest currere currit aqua
Post valles quas semper amat dilabitur vnda
Et colles odio quas habet illa fugit
Qui satis est his plura fluunt his vndiqz fertur
His datur his emitur pauper vbiqz iacet.

¶ Dicit q̄ aqua naturaliter descēdit deorsū ꝛ q̄rit societatē aquaꝝ. s. mare ꝛ magni fluuij naturaliter ꝑgūt illuc ꝛ parui fluuij redeunt ad fluuios ꝛ coniungunt illis sed nunq̄ mare ascēdit ꝑ fluuios nec fluuius ꝑ riuulos sed ecōuerso maior quātitas aq̄ trahit ad se minores aquas similiter est de diuitijs huius mūdi q̄ semꝑ tendūt ad ditiores ꝛ potētiores vbi est cōgeries ipsaꝝ diuitiaꝝ: et vix ad pauperes dirigunt cū in illis nullis nulla sit diuitiaꝝ cōgeries: sed eos fugiūt ꝛ descēdūt ad potētes et sic maior q̄titas diuitiarū attrahit ad se minores vt fortificētur ibidē. ¶ Con. fontes et flumina currūt ad vada neptuni. i. ad mare ꝛ aqua currit q̄cūq̄ pōt currē vnda. i. aqua dilabit semꝑ post valles amat ꝛ illa. s. aqua: fugit colles. i. mōtes quos habet odio plura. i. plures res fluūt his q̄s. i. quibus satis est. i. plura bona seu diuitie sunt fertur his. s. supradictis vndiq̄ dat his emit his pauꝑ. iacet vbiq̄. Et nota q̄ tria verba que ponūt in littera scilicet fertur datur ꝛ emitur sunt verba impersonalia.

In boream zephirum conuerti sepe videmus
Nomine mutato rursus et hunc in eum
Non tamen ammiror de tempore si varietur
Cum sit cunctorum conditor ipse velit
Sed miror miranda nimis vaga corda virorum
Cur totiens mutant se prohibente deo.

¶ Ponit aliā para. di. q̄ zephirus. i. ille ventus sepe mutat in boreā ꝛ ecōuerso nec ecōuerso. nec miret si ip̄a variat. cū deus ita velit ꝛ ordinauerit: sed multū ammiratur cur nō hoīs mitiet in malū cū ipse deus nolit. ¶ Con. nos sup. videmus sepe zephirū. i. illū ventū cōuerti in boreā ꝛ videmus sepe hūc. s. boreā cōuerti rursus in hūc. i. in zephirū nomine mutuo. tn̄ ego sup. nō ammiror de tēpore si ipsum tp̄s sup. varietur cū ipse conditor cunctorū. deus velit sic. sed miror miranda nimis. i. valde cur. i. quare corda vaga virorum mutant se totiens deo prohibente.

Non aliam legem patitur fur quam latro captus
Quamuis de nocte fur eat: ille die
Nam minus hic peccat qui censum condit in agro

Quam qui doctrinam claudit in ore suam
Absit commissum sine lucro fere talentum
Ne seruos nequam nos voce ira dei.

¶ Ponit para.d.q captus nō minus punitur quam latro/nec econuerso.lz fur eat de nocte et latro de die. Nec ille minus peccat qui pecunias abscōdit in agro quam ille qui sciam suā abscōdit nec alios vult docere. quare diuitias male acquisitas et sine lucro.i.sine pena tenere non debemus/ne ira dei vocet nos seruos nequam et prauos et mittat in tenebras exteriores. ¶ Con. fur captus nō patitur aliā legē.i.punitionē quam latro/quamuis fur eat de nocte et ille.s.latro eat de die.ille sup.qui abscōdit sensū.i.pecuniā in ore suo ferre.i. portare vel tenere talentū.i.pecuniā.cōmissū.i.acquisitū sine lucro.i.sine labore vel pena absit.ne pro vt/et non ira dei non vocet nos seruos nequam.i.malos.

Non opus est somno syrenes ingredienti
Nec sibi studio falsa cauere volet
Sepe stilum vertit qui versum vertere debet
Dentibus et vngues scalpit et vsque caput
Querit ea primum que postea ponere possit
Non apte queuis verba locare potes.

¶ Ponit aliā para.d.q opus somni vel dormitionis nō est intrādi pericula vel certamina et etiā ille dormire nō debet qui custodiose vitare vult falsa.i.falsitates et deceptiões mūdi et versificator vertēs versum vertit sepe materiā versus/et ille qui suas rodit vngues dētibus dū caput suū scalpit nō facit cōueniēs nec honestū. Et ita sicut predicta nō veniūt ad propositū immo quandoque nocent. sic nō oīa verba veniūt ad propositū nec sūt dicenda.quia quandoque nocent. Vn sex conditiones requiruntur ad bn loquendū que pertinent in hoc versu. Quis quid cur cui quomodo quando requiras. Et latius pertinent in modo dicendi et tacēdi. ¶ Con. opus somno nō est ingredienti.syrenes.i.pericula.nec opus somno: est ille sup.qui volet cauere falsa sine studio.i.studiosis ille sup.qui debet vertere versum vertit sepe.stilū.i.materiā et ille supple qui est.id est comedit vel radit vngues dentibus et scalpit caput vsque querit primū.id est primo/ea que possit ponere postea. Si tu supple non potes locare queuis verba apte.id est conuenienter.

Tersites numerum non vires auxit achiuis
Inops virtutis garrulitate potens
Sic inter scacos alphinus inutilis extat
Inter aues bubo: fucus et inter apes
Inter narrantes chiffram iuuat esse figuras
Et vult multotiens anticipare locum.

¶ Ponit aliā para.d.q tersites fuit hō inutilis et carēs virtutibus/sed garrulitate plenus hic positus inter grecos debellātes contra hostes bene creuit eos numero/sed nō viribus sic alphinus inutilis stat sepe inter scacos.i.in ludo scacorum et bubo stat inutilis inter aues et fucus inter apes/et chiffra.s.zero sepe stat inter ceteras figuras numerales/quas multotiēs vult precedere licet de se nichil valeat. similiter multi sūt hoīes miseri et inutiles qui antecedūt viros prudentes et pudicos atque sapientes/et quamuis sint incipientes tamen pre ceteris audiri volūt. similiter multe sūt mulieres meretrices et infames que volūt precedere probas et eas spernere non verecūdantur. ¶ Con. Tersites.i.ille homo inops.i.pauper virtutis/et potens garrulitate.i.plenus verbis auxit.i.creuit numerū et nō vires achiuis.i.grecis sic alphinus inutilis extat.i.stat in

ter scacos.s.illo ludo/bubo stat inutilis inter aues/et fucus stat inutilis inter apes. Et iuuat verbũ impsonale chiffram.i.illã figurã inter figuras narrantes. numerũ supple.et chiffra sup.vult multotiens anticipare locũ scilicet aliarum figurarũ.

Instantes superat ismos breuis insula fluctus
Et pacem gemini continet vnda maris
Dum possunt thauri concurrere fronte minaci
Dum baculum pastor subleuat inter eos
Apula gens lucanaqꝫ semper bella mouere
Et rabiem media gens venusina vetat.

¶ Ponit para.d.ꝙ ismos est insula i mari q̄ licet sit parua tñ semp resistit mari nec mare potest illã suis fluctibꝰ subuertere imo semp supat mare.similiter thauri licet sint magni ⁊ fortes tñ adueniente paruo pastore seinuicẽ ferire nõ audẽt sĩliter gẽs lucana ⁊ gens apula sic appellate adinuicẽ bella mouerũt que licet multe ⁊ magne essent/tñ gẽs venusina q̄ parua erat in q̄titate ⁊ numero alias gẽtes supauit. Per hãc para.docet nos ac.vt si sumus potẽtes ⁊ diuites nõ capiamus iurgia cũ paupe ribus ⁊ paruis hoibus/qꝛ multotiens diues superat a paupere potẽs ab impotẽte magnus a puo/fortis a debili/vt ptꝫ in lr̃a. Et cõiter dr ꝙ puus lapis magnũ currũ sepe subuertit. ¶ Con.ismos exñs sup.insula breuis.i.pua supat.i.expectat fluctus instãtes.i.sibi obuiãtes/hec.s.insule ꝯtinet pacẽ maris gemini.i.geminati vel multi plicati vnda.i.p paruas vndas thauri nõ possunt currere frõte minaci/dũ ꝓ qñ pa stor subleuat baculũ inter eos gẽs apula ⁊ gẽs lucana.i.ille gẽtes sic par appellare mouere.i.mouerũt bella.s.adinuicẽ ⁊ gens venusina.i.sic appellata vetat.i.ꝓhibet vel defendet rabiem.id est furorem predictarum gentium sic bellantium.

In cauea propria fit attrox et aspera vulpes
Que potius fugeret si foret illa foris
Improbus et mordax canis est limite noto
Dum videt auxilium vim sibi ferre canum
Inter consortes audatior est homo neq̃
Q̃ sit in extraneis hoste minante locis.

¶ Ponit para.d.ꝙ vulpes exñs in propria cauea est attrox mordax ⁊ aspera quasi foret extra fugeret ⁊ canis multis aliis canibus associatus est attrox ⁊ mordax q̄ si solus esset fugeret. A simili hõ neqꝫ ⁊ prauus ⁊ iniquus,exñs inter socios est iniurio sus loquax ⁊ audax ad inuadẽdũ aliquẽ q̄ si foret solꝰ tacẽt ⁊ fugẽt. ¶ Con.vulpes fit attrox.i.crudelis ⁊ aspera i cauea ꝓpria.q̄.s.vulpes fugeret potius.i.citius si illa scꝫ vulpes foret foris.i.extra caueã suã canis est improbus ⁊ mordax in limite.i.in loco vel vico noto dũ ꝓ qñ/qñ videt vim canũ ferre auxiliũ sibi.sic homo neqꝫ.i.pra uus est audatior inter consortes.i.socios q̃ sit in locis extraneis.hoste minante.

Iumentum tarde leporem cito perdimus inter
Vepreculas/cum sit res fugitiua lepus
Perdimus anguillam manibus dũ stringimus illã
Cuius labilitas fallit in amne manus
Sic abit iuuentus nisi conseruetur amicus
Et nisi libertas mutua seruet eum.

¶ Dicit actor q nos reperiamus leporē q̄uis tarde vel raro tñ cito ꝑdimus eū inter vepres ⁊ spinas intrantē. Similiter si teneamus anguillā ⁊ vt melius teneamus fortius stringimus q̄nto plus stringimus tāto citius eā ꝑdimus. A simili est de amico quē si reperiamus q̄uis tarde tñ cito ꝑdimus nisi mediante libertate seruemus. ¶ Con. nos sup. ꝑdimus cito inter vepreculas. i. inter domos leporē inuētū tarde. i. raro ⁊ cū magno labore cū ipse lepus sup. sit res fugitiua nos sup. ꝑdimus anguillā dū ꝑ qñ/quando stringimus illā manibus. i. cū manibus labilitas cuius scilicet anguille fallit. i. decipit manus in amne. i. in aqua. Sic amicus inuentus abit. i. recedit sic. i. taliter nisi conseruetur ⁊ nisi libertate mutua. id est cōtinuata seruet eū scilicet amicum. Uersus. Non tenet anguillam qui per caudam tenet illam.

Non bene firmus erat digito qui soluitur vno
Nodus nec fortis tam cito fracta fides
Nunq̄ fidus erit qui desinit esse fidelis
Nunq̄ qui non est fidus amicus erit
Ex quo conueniunt duo pectora pectus in vnum
Fas est vt maneant pectora pectus idem.

¶ Ponit para. d. q nodus q̄ cū digito dissoluit nō est bñ firmus etiā fides q̄ sic dissoluit nō est bñ firma. deīn dt q ille q̄ desinit esse fidelis nō erit vnq̄ fidus/⁊ q̄ nō est fidus nunq̄ erit amicus. Et qꝛ duo amici ꝯueniūt in vnū. s. in volūtate/qꝛ sūt eiusdē volūtatis. ideo ꝯueniēs est vt duo corda. s. duoꝝ amicoꝝ sint vnū. ¶ Con. nodus q̄ soluit. i. dissoluit digito nō erat bñ firmus nec fides q̄ est sup. tam cito fracta nō est bñ firma sup. ille sup. qui desinit esse fidelis/ nunq̄ pro nō ⁊ vnq̄ nō erit vnq̄ fidus et ille aut non est fidus/nunq̄ ꝑ nō ⁊ vnq̄ nō erit vnq̄ amicus. Ex quo duo pectora conueniunt in vnū pectus/fas est vt pectora maneant idem pectus.

Mente minus sanus q̄ corpore creditur eger
Qui medicos eius fuste vel ense ferit
Quis magis insanus q̄ cecus in ardua ductus
Si tunc contemnat felle tumente ducem
Lippo non lusco collitia nigra medentur
Qui semel est luscus non nisi luscus erit.

¶ Ponit para. d. q infirmus q̄ suos medicos vult ꝑcutere credit magis eger q̄ sanus mente q̄ corpore. deinde dicit q valde insanus est secus q̄ exñs in cāpis cōtra suū ductorē insurgit/qꝛ bñ potest verberari a suo ductore q̄ si dimittat eū nescit quo vadat. postea dicit q collitia nigra. i. illa vnguēta bñ medent homini lippo habēti oculos lipposos. sed nō lusco qꝛ qui semel est luscus nō nisi luscus. i. semꝑ erit luscus Per hāc para. vult act. innuere q tu nō debes insurgere seu ꝯtendere ꝯtra tuos bñfactores q̄ quotidie tibi succurrūt in tuis necessitatibus/qꝛ si aliter faceres ꝯtra teipsū ꝯtenderes: ⁊ q̄ talia faciūt fatui sūt/⁊ nō nisi fatui erūt. ¶ Con. eger. i. infirmus qui inferit medicos sup. ense vel fuste credit esse supple minus sanus mente q̄ corpore. quis est supple magis insanus q̄ cecus ductus in ardua. i. cāpos si ꝯtēnat tūc ducem. s. suū felle. id est ira tumente. i. calento collitia nigra medentur lippo. id est homini habenti oculos lipposos. et nō lusco id est homini habenti oculos luscos.

Nolumus in cirpo quo non est querere nodum
Nec super infirmum ponere magna gradum
Pasce canem pastus tuus illum leniet et te

Quis cedatur lesus amabit herum
Fac seruo neq̄ȝ bona semper: omne quod illi
Prebueris perdes: cum sibi nullus amor.

¶ Dicit actor ꝙ in cirpo siue circulo nodus q̄rēdus nō est / qꝛ ī illo nullus nodus est etiā magnū onus nō est scādendū ꝑ gradus infirmos et debiles. deīn dīt ꝙ si tu habeas canē ⁊ illū pascas te semꝑ amabit / et q̄uis a te cedat / tn̄ semꝑ ad te reuertet. Silr̄ est de seruis q̄ si sunt boni ⁊ lȝ a te q̄nq̄ȝ ledant tn̄ ad semꝑ reuertent ⁊ tibi deꝫ bite seruient / sed si mali sunt ⁊ iniqui de te nec de tuis rebus curabūt / sed tuū dānū semꝑ ꝓcurabūt ⁊ quicq̄d boni sibi feceris ꝑdes qꝛ suos bn̄factores prorsus ignorāt vn̄ vbi nō quiescit fidelitas querenda nō est / sicut nec in circulo q̄rendus est nodus. ¶ Con. nos sup. nolumus q̄rere nodū in cirpo. i. in circulo in quo nodus sup. nō est ⁊ nolumus sup. ponere magna sup gradū infirmū. i. debilē pasce canē pastus tuus leniet illū ⁊ amabit te herū. i. dn̄m suū q̄uis cedat a te sup. fac bona seruo tuo neq̄ȝ. i. malo. ⁊ ꝑdes om̄e bonū sup. qd̄ prebueris illi cū nullus amor sit supple sibi. i. in illo.

Ridiculus mus est qui muribus imperat et qui
Tanq̄ȝ rex horum sic dominatur eis
Non minor est risus de seruo quando leuatur
In dominum quando voce manuq̄ȝ ferit
Asperius nichil est humili dum surgit in altum
Pingitur in celsa simia sede sedens.

¶ Ponit para. d. ꝙ magnus risus est qn̄ ꝑuus mus vult ceteris muribus dominari ⁊ illis ad modū regis imperare. nō minor est risus de seruo q̄ ꝯtra magistrū verbis ⁊ factis insurgit. A simili nihil est asperius paupere ditato ⁊ misero in dignitate seu potestate cōstituto. V. Paupere ditato nil acrius esse putato. Un̄ talis est sicut simie in sede celsa sedēti. ¶ Con. mus est ridiculus. i. ridiculosus vel deridendus q̄ imperat muribus ⁊ qui dn̄at sic eis. i. muribus tanq̄ȝ rex hoꝝ risus nō est minor de seruo qn̄ leuat in dn̄m ⁊ qn̄ ferit dn̄m voce / q̄ȝ ꝓ ⁊ manu a simili nichil ꝓ nō ⁊ aliq̄d / aliq̄d nō est asperius homine sup. humili. i. pauperi vel misero dū ꝓ qn̄ / qn̄ surgit. i. eleuatur in altum. i. in dignitate simia. i. illud animal pingitur sedens in sede celsa.

Diuersis diuersa valent medicamina morbis
Ut variant morbi sic variantur ea
Non vno doctrina modo se mentibus infert
His timor / his monitus / his adhibetur amor
Quadrupes adaquare nequis dum percutis illos
Nec cogit pueros virga studere rudes.

¶ Ponit para. d. ꝙ aliqua medicamina sūt bona in vna infirmitate q̄ sunt mala in alis ⁊ sic diuersimode diuersis morbis dantur. sic doctrina diuersimode datur studentibus nā aliquibus debet dari per timorē / quia aliter nō reciperent / aliquibus per dulces monitus / ⁊ aliquibus per amorem. vnde dicit ꝙ equos adaquare non possumus dū illos ꝑcutimus / sic nec virga cogit pueros rudes et grossos intellectu ad studendum. ¶ Con. diuersa medicamina valent diuersis morbis ea. s. medicamina variantur vt ꝓ sicut / sicut morbi variant doctrina nō infert. i. non immittit se mentibus vno modo / qꝛ sup. his. i. aliq̄bus timor adhibetur his monitus adhibet. ⁊ his amor adhibetur tu supple nequis. i. non potes adaquare quadrupes. i. equos dum pro quando / quando percutis illos / nec virga cogit pueros studere.

Paruula venalem comprehendit mantica telam
Et iacet exiguo multiplicata loco
Cur sic q cupide menti non sufficit orbis
Predia terrarum gloria census honor
Jus est vt penitus terre sit homunculus expers
Qui totam terram solus habere cupit.

¶ Ponit para. d. q parua mētica cōprehēdit telā venalē in exiguo loco qñ est bene plicata sic p cōtrariū mens cupidi nō pōt satiari. qz nos videmus q si vnus hō efficitur hodie onager ⁊ cras vellet esse vulpes vt cito haberet oia bona suoꝝ hominū etiā homo q̄ auarus est semp pauper est ⁊ penitus vult alios superare. ℣. Oia des cupido sua nō perit inde cupido. ¶ Con. parua mantica cōprehēdit telā venalē .i. vendibilē ⁊ multiplicata .i. plicata iacet exiguo loco cur sic q menti cupide nō sufficit orbis predia .i. possessiones terrarū gloria census honorius est vt homūculus .i. paruus homo sit expers .i. deficiens qui solus cupit habere totam terram.

Faucibus innocuis deserta leonculus ambit
Cum nichil inueniat quod lacerare queat
Non semper pungit serpens: nec fundit vbiqz
Virus quod secum semper in ore gerit
Non equidem stimulo nec parceret ille veneno
Si quid adesse quod ledere posset eo.

¶ Ponit aliā para. d. q paruus leo ambit p loca deserta et nō facit aliqd malū. Per oppm multi sunt hoīes qui nō faciūt malū qz nō inueniūt vbi faciūt ⁊ etiā non sunt ausi facere. ¶ Construe. nil p nō ⁊ aliquid cū leonculus nō inueniat aliqd qd queat lacerare. ambit deserta faucibus innocuis ⁊ serpēs nō pūgit semp: nec fundit vbiqz virus quod secū gerit in ore equidē .id est certe: ille non parceret veneno nec pro et: et non et non parceret stimulo si quid adesset quod posset ledere eo .i. veneno.

¶ Capitulum quartum.

Non bene pedibus spine tribuliqz trahuntur
Dum breuis interius spina relicta iacet
Quanto maior mora est tāto mage vulnera putrent
Et tunc non possunt absqz dolore trahi
Qui culpas de corde trahit trahat vsqz recentes
Et cunctas pariter ne ferat vna necem
Quid prodest medico plagas sanasse ducentas
Si maneat sola qua moriatur homo.

¶ Ibi est aliud capm. huius libri qd procedit p octo ⁊ octo versus ⁊ ponit act. continuando sp ita. Et pōt diuidi in tot ptes quot sunt pticule. Partes patebūt legēdo litterā. In prima parte dicit act. q si aliqs habeat spinā et multos tribulos in pede suo ⁊ oēs extrahātur pede suo vna relicta ex qua moriatur ille. nichil ei pdest hoc est naturaliter concludere: q si aliquis confessus sit ab oibus peccatis suis excepto

vno peccato mortali de quo dãnatus sit/ꝯfessis nichil ei ꝓdest. ¶ Con. spine et tribuli non bene trahunt de pedibus dñ breuis spina iacet. i. remanet interius/vulnera putrẽt tanto mage ꝙto mora est maior/et nõ possunt trahi absq; dolore ille sup. qui trahit culpas de corde trahat vsq; .i. assidue recẽtes. i. nouas ne vna paruer iuncta ferat necẽ. i. mortem qd prodest medico sanare ducentas plagas si sola maneat qua moriatur homo. versus. Ad tribulos asinus semper sua somnia vertit.

Arbor que late ramat nisi firma sit ymo
Cum ramis facile corruit icta notho
Sed que radices habet in tellure profundas
Obstat et euelli peste furente nequit
Qui ramos fame non radices meritorum
Extendit late: scio ꝙ ipse cadet
Non solum celo qui talia vana profatur
Ast etiam vicio displicet ille solo.

¶ Ponit aliã para. di. ꝙ sicut arbor bñ firma tenet ꝯtra ventũ etiã ad propositũ hõ bene firmus mẽte tenet ꝯtra malos hoies. ¶ Con. Arbor que late romat icta. i. percussa/notho. i. vento facile corruit. i. cadit cũ ramis nisi sit firma imo/sed illa obstat que habet radices profundas in tellure et nequit euelli peste furẽte. q ramos fame late extendit nõ radices meritoꝝ scito ꝙ ille cadet nõ solum displicet celo qui talia vana profatur. i. qui loquitur. ast pro sed sed ille displicet sup. etiam solo vicio.

Non minus est dulcis paruo de fonte recepta
Quam que de magno flumine fertur aqua
Et cadus et dolium retinet quandoq; falernum
Nec dolium melius ꝙ̃ breuis ipse cadus
Nec magis egregio dulce sit potus in auro
Quam facit in vitro quod minus asse valet
Quis quisq; miser bene dicat vel bona nemo
Corpore pro misero vilia verba putet.

¶ Ponit para. d. ꝙ aqua de puo fonte nõ est minus dulcis ꝙ̃ de magno flumine et dt actor ꝙ vnus paup male indutus posset ita bene dare ꝯsiliũ sicut vnus diues hõ ¶ Con. aqua recepta de puo fonte nõ est minus dulcis ꝙ̃ aqua que fert de magno flumine/et cadus et doliũ retinet qñq; falernũ nec doliũ retinere melius ꝙ̃ ipse cadus potest/nec magis dulce sit in auro egregio ꝙ̃ facit in vitro qd valet minus asse id est obulo. Quis quisq; miser dicat bene/vel bona verba nemo putet talia verba esse supple vilia pro corpore. id est in corpore misero. id est paupere.

Visibus intentis scrutatur ab ethere predam
Miluus/et a longe frustra relicta videt
Non licet esuriat statim descendit ab alto
Sed variis giris circuit ipse locum
Sunt nam qui laqueos posita dape ponere tentant

Ut sic incaute decipiuntur aues
Deniq; percepto nichil aucupis arte adesse
Unguibus accedit tutus et escas capit.

¶ Ponit para.d.q nos videmus q miluus.i.aqla qñ vult accipere carnes solet cir-
cuire terrã varijs giris.7 dt q qñ descẽdet ab alto cauet qr videt laqueos positos 7
vult ɔcludere act.q qñ aliqs agere vult aliqd dz respicere finẽ. ¶ Con.miluus scru
taꝫ ab ethere pdã visibus intẽtis:et videt a longe frustra relicta statim nõ descẽdit
ab alto licet esuriat/sed ipse circuit locũ varijs giris sunt aliq sup. q temptãt laqos po
nere 7 hoc dape posita vt sic aues decipianꝫ incaute deniq.i.finaliter.miluus sup.
accidit tutus 7 capit vnguibus escas/7 hoc sup.pcepto nichil p nõ 7 aliquid/aliqd
adesse.i.presens esse/artis aucupis.vñ.Qui ponũt laqueos cadunt in eos.

Non nichil exempli vermes de carne creati
Demonstrant oculis testificantis opus
Dentibus acceptam inuidunt morsibus illam
Non querunt aliam dum sibi durat ea
Consilij nichil est nisi sal succurrere possit
Sal positum large mordet et arcet eos
Uermibus hic mos est nec solum linquitur illis
Sunt in quos transit iam furor ipse viri.

¶ Ponit aliã para.di.q nos videmus naturaliter q isti vermes q sunt creati in car
ne nõ comedũt aliud donec satienꝫ ea/ita qñ homo diues potest herere pauperi nõ
dimittit ipm donec oia sua bona comederit siue ɔsumpserit et postq̃ ɔsumpta sunt
nõ inueniet magis comedẽdũ moriꝫ qr nõ põt comedere aliã terrã. ¶ Con.vermes
creati de carne demõstrant nõ nichil.i.aliqd exempli testificantis oculis opus. acce
ptam dentibus inuidunt illa morsibus non querunt aliam dum ea sibi durat cũ ni-
chil cõsilij est quod supple possit sibi succurrere nisi sal positũ large mordet et arcet
id est constringit eos.s.vermes hic mos est vermibus/nec pro nõ/et nõ solũ linqui-
tur illis/aliqui viri sunt in quos.i.in quibus ipse furor viri iam transit.

Non propter pennas laudat conuiua volucrem
Nec propter corium magno disertus equum
Nec equidem similis per singula cursitat vsus
Uestes non homines omnis honorat homo
Hinc noua facta nouum statuunt per singula morẽ
Et nil expetro paupere vile iacet
Nil bene pauper agit/sed pro ratione tenetur
Quicquid agat diues seu bene siue male.

¶ Ponit para.d. q cõuiua nõ laudat auẽ pp̃ter pennas/sed propter carnes. Item
vir vel magno sapiens nõ laudat equum propter coriũ/sed propter bonitatẽ. ideo
ɔcludit q hoies nõ laudanꝫ propter virtutes/sed pp̃ter vestes/nõ hoies sed vestes
honorat ois homo.vñ. Uir bñ vestitus p vestibus esse peritus. Crediꝫ a mille q̃uis
ydiota sit ille. ¶ Con.cõuiua nõ laudat volucrẽ propter pennas/nec p et/et non ex
magno disertus nõ laudat equũ pp̃ter coriũ nec equidẽ.i.certe similis vsus nõ cur

stat p singula. ois homo honorat vestes nõ hoies. ideo noua facta statuüt huc nouum morẽ per singula ⁊ nil pro nõ ⁊ aliquid/pauper non agit aliquid. id est bene facit aliquid sup. tenetur pro ratione quicquid agat diues seu bene siue male.

Sumpta quid esca valet que ꝗ̃cito sumitur exit
Nausea cor vexat: viscera laxa dolent
Quando patitur medicamina morbus in aluo
Non signum vite sed necis esse puto
Ut dape venter eget sic spiritus indiget illa
Non bene pascuntur cum nichil alter habet
Non discunt quicũqꝫ scholas vbicũqꝫ frequentant
Nam plures veniunt vt videantur ibi.

¶ Ponit para. di. ꝙ esca sumpta que cito vomit nichil prodest. Item qñ corpus cõmedit ⁊ spũs nichil habet quid prodest hoc sed est ad propositũ. qꝛ corpus vult bona cibaria ⁊ requiẽ: ⁊ anima vult ieiunare sic sunt aliqui qui veniũt ad scholas ⁊ nichil faciunt statim veniunt statim recedũt: nam sunt plures qui veniunt vt videantur ibi. ¶ Construe. quid valet esca sumpta que erit ꝗ̃cito sumit nausea cor vexat viscera laxa dolent quando morbus non patitur medicamina in aluo nõ puto esse signum vite. sed signum necis: vt venter eget dape. sic spũs indiget illa dape. spirituali sup. illi non bene pascuntur cum alter non habet aliquid. quicũqꝫ frequentãt scholas non discunt. nam pro quia. quia plures veniunt vt videantur ibi.

Bos semel ⁊ vitulus: semel est canis ille catellus
Cur homo bis puer est quem semel esse licet
De puero natura senem facit vt petit ordo
Sed vicium pueri de sene redit idem
Non est barbati plaustrello iungere mures
Nec casu tali multiplicare vices
Bis puer est homo: vir semel quem viribus vna
Cum sensu lassis alba senecta domat.

¶ Ponit parabolã dicens. ꝙ nos videmus ꝙ bos est semel vitulus etiam canis est semel caniculus: sic ergo cur homo est bis puer quia sepe reditum infantiã primã ⁊ postea dicit ꝙ pueri solent iũgere plaustrello mures sed nõ ptinet barbato ꝯcludit ergo ꝙ homo est bis puer sed nõ nisi semel vir quomodo vires virtutibus. ¶ Con. bos semel vitulus ipse canis est catellus cur homo est bis puer quẽ licet esse semel. natura facit senem de puero itẽ non est barbati iungere plaustrello mures nec tali casu multiplicare vices cũ sensu alba senecta domat lassis id est fessis.

Sepe molosus ouem tollit de fauce luporum
Ut raptam comedat non vt abire sinat
Quid refert an ab hoste lupo moriatur an illo
Cum dentes eque sint vtriusqꝫ graues
In multis similes ratio considerat actus

De quibus expertus dicere vera potest
Res hominum seuus defendit ab hostibus alcon
Ut sibi non alijs res tueatur eas.

¶ Ponit para. di. ꝙ molosus est canis q̄ multotiens tollit ouē de ore lupoꝝ nō vt lupus desinat ipsā sed vt ipse molosus comedat. A simili sunt aliq̄ hoīes q̄ seruāt subditos suos ab alijs ⁊ postea faciūt eis tantū malū sicut fecissent illi. ¶ Con. molosus tollit sepe ouē de fauce. i. de ore lupoꝝ vt lupus supple. sinat abire. i. recedere: vt comedat ouē raptā quid refert an. id est vtrū ouis supple moriatur a lupo hoste an. i. vtrum ab illo scilicet moloso cū pro quando / quando dentes vtriusqꝫ. i. lupi et molosi sint graues ratio ꝯsiderat similes actus in multis de quibus sup. expertus potest dicere. i. affirmare verba vera. Alcon seuus. i. crudelis defendit res hoīm ab hostibus. i. inimicis vt ipse alcon sup. tueatur eas res sibi. i. ꝓ se nō alijs. i. nō pro alijs.

Simpliciter cecus prohibetur ducere cecum
Ne cecus cecum ducat in antra suum
Sed tamen insanum prohibere nequimus alanū
Quin secos dubia ducere calle velit
Non queritur quod turpe pedes offendat eundo
Sed quod tam pauci nocte sequuntur eum
Miror et admiror ꝙ iter lucis arripit ille
Quem nunq̄ constat scisse vel esse viam.

¶ In ista parte actor seipsum excusat ⁊ reprehendit dicens ꝙ facit sicut cecus qui vult ducere cecum. hoc est dictu ꝙ ipse vult facere istum librum sine sensu. i. ꝙ non habet sensum faciendi istum librum. ego miror dicit ipse de illo qui incipit ⁊ facit illud quod non potest facere. ¶ Construe. cecus prohibetur simpliciter ducere cecū ne pro vt et non: vt non ducat suum cecum in antrum. i. in foueā: sed tamen prohibere nequimus alanū insanū. i. furiosum / quin velit ducere cecos calle. i. in via dubia nō queritur quod offendat turpe pedes eundo: sed queritur supple. ꝙ eum tam pauci sequuntur nocte miror et admiror ad maiorem expressionē ꝙ ille arripit iter lucis vel vult supple. ille viam quem nunq̄ constat scisse aliquid supple.

Ad bellum quia durus erat migrauit achilles
Egisto thalamos ingrediente domi
Qui iacet in plumis nil duri passus in illis
Non valet assuetus vir tolerare malum
Imbribus et ventis mutat gena lassa colorem
Uritur et leuiter sole tenela cutis
Mollibus assuetus clipeum bene non gerit armis
Nec retinet et gladium firmiter vncta manus

¶ Ponit aliam parabolam dicens. ꝙ illi qui nō sunt bene nutriti sunt fortes / ⁊ dat nobis exemplū per achillem: quia achilles nō fuit bene nutritus. Et ideo fuit bene fortis ad bellandum sed egistus fuit bene nutritus et ideo non fuit nisi luxuriosus. vnde dicit. Qui iacet in plumis nil duri sentit in illis. ¶ Construe. achilles id est ille

hō migrauit ad bellū: qꝛ erat durus egisto. i. ille hoīe / ingredictē thalamos domi / et ille q̃ iacet in plumis. i. lecto moli / nil passus duri i illis. vir assuet⁹ talia sup. nō valet tolerare malū. gens lassa mutat colorē ymbrib⁹: ꝛ cutis tenella vrit leuiter sole mollibus armis assuetus nō bñ gerit clipeū: nec manus vncta retinet firmiter gladiū.

Non omnis socius est fidus non omne fidele
Pectus: non omni me sociare volo
Qui socius velet esse meus non alter: et idem
Fiat ego qui non est satis et alter ego
Non teneo socium qui scit quod nescio: vel qui
Id quod non habeo cum preter illud habet
Cum socio sitius deliberat omnia doctus
Cum sibi concordiant consona corda duo.

¶ Ponit para. di. ꝙ omnis socius est fidelis nec etiā omne pectus est fidele immo qui vult esse bonus socius debet esse fidelis: ꝛ ideo qui vult esse socius mecū non sit alter ꝙ̃ ego: quia qui est alter ꝙ̃ ego nō est socius meus. ¶ Con. nō oīs socius est fidus nec omne pectus est fidele nō volo me sociare omī pectori: ille supple. nō fiat alter ꝙ̃ ego q̃ volet esse socius mecū si faciat alter ꝙ̃ ego nō est sociu⁹ meus ideo nō sufficit id est non teneo illum sociū qui scit quod nescio vel qui habet illud quod nō habeo socius deliberat cum socio quod duo corda consona concordant.

Crastinus ingrato procrastinat omnia more
Et de cras vno cras michi mille facit
Cur hodie non multiplicat qui multiplicat cras
Nonne dies solem signat vterqꝫ suum
Post hodie cras esse solet cum sole reductum
Sed non cras illud quod michi spondes habet
Cras illud nunꝙ̃ nec sol orietur in illo
Cum cras venturum nec sine fine suum.

¶ Ponit para. di. ꝙ erat quidā homo qui vocabat crastinus: et semper spondebat aliquis suis pro cras: ꝛ nunꝙ̃ poterat venire illud cras: qꝛ semp dicebat cras habebis: ꝛ non habebat cor ad tradendū. ¶ Con. Crastinus ille homo sic dictus / procrastinat. i. de cras in cras promittit: michi supple oīa more. i. consuetudine / ingrato. id est non grato. ꝛ crastinus ille sup. qui multiplicat hodie nō multiplicat cras nōne. i. nunquid / vterqꝫ dies. i. quilibet dies habet suū solem cras reductum cū sole solet. i. consueuit esse post hodie: sed illud quod spondes. i. promittis michi cras nunꝙ̃ pro non et vnꝙ̃ non habet illud cras: nec pro et / et non: et sol non orietur in illo cras / cū pro quando / quando suum cras venturum sit / sine fine. i. sine termino.

¶ Capitulum quintum.

Non sunt digna coli quecūqꝫ colūtur in orbe
Iugera: nec fodi vinea queqꝫ manu
Quid prodest arare solum vel fodere vitem

Cum nichil hoc frugis nil ferat illa meri
Incultus quiescat ager sterilisq3 quiescat
Et vitis nunq̄ vindemianda michi
A simili cessare probo debere datorem
Qui collit indignos et sua tradit eis
Qui sua dat dignis serit et metit vnit et amplat
Indignis vero res data tota perit.

¶ hoc est quintū capitulū huius libri in quo ꝑcedit ꝑ decē versus et potest diuidi in tot partes quot sunt ꝑticule vt patebit legēdo litterā primo ponit sententiā pro= uerbialē ⁊ dicit qd prodest arare vel fodere terrā vel vitē sterilē.i.nō portantē bo= na dicit q̄ non ꝑdest quia nullus fructus ꝑcedit ab illa noua terra Etiā ad propo sitū quid prodest dare sua.bona hominibus prauis ⁊ malis: perdit oīa illa q̄ nō curant nec memorant. Sed ille qui dat bonis non perdit:immo serit metit vnit et amplat. ¶ Construe. queq3 iugera.id est spacia terre que colūtur in orbe non sunt digna coli.nec pro et nō ⁊ queq3 vinea nō est digna fodi manu.Quid prodest arare vel fodere vitem cum nichil pro non et aliquid non faciat aliquid proficui ⁊ nil pro non et aliquid nō faciat aliquid meri ager sterilis quiescat incultus et vitis sterilis nunq̄ pro non et vnq̄ non est sup. vindemianda michi. A simili probo datorē de= bere cessare qui colit indignos et qui tradit eis sua et ille supple. qui dat bona sua dignis serit et metit vnit et amplat res vero data indignis perit tota.

Nos asinus redire fecit dum more leonis
Pingitur et vulpes subdola cogit idem
Eruat hic pellem qua se putat esse leonem
Ut patiens oneris iussa sequatur heri
Hortor et vt vulpes propria sub pelle quiescat
Ne moueat risum pelle leonis ouans
Inflando se rana boui par esse volebat
Ulcisci pullos quos pede pressit aquis
Ast bos iurauit ranunculus ante creparet
Per medium: q̄ par efficeretur ei.

¶ Ponit aliā para.di.q̄ asinus facit nos ridere dū peringitur more leonis quia leo est rex animaliū. Etiā dū vulpes induit pellem leonis ⁊ vult esse leo per fraudē. Di cit ergo actor q̄ vulpes quiescit sub sua pella ⁊ asinus portat bladū ad molendinū quia ꝑtinet sibi. Itē accidit q̄ bos ibat per campos ⁊ inuenit vnā ranā cū bos occi dit suos ranunculos et rana fuit irata ⁊ volebat fingere se esse grossam sicut bos ⁊ tantū se inflauit q̄ per mediū crepuit. ¶ Con. Asinus facit nos ridere dū pingitur more leonis et vulpes subdola cogit nos idē vulpes eruat pellem qua putat se esse leonē et asinus sup. patiens oneris.i.ponderis sequatur iussa.i.precepta.heri.i.do= mini. ego supple. hortor vt vulpes quiescat.i.requiescat sub sua supple pelle ꝓpria ⁊ non aliena supple ouans moueat id est cōmoueat risum.id est derisorem pelle id est de pelle leonis. id est illius animalis rana illud animal supple volebat esse par. id est similis boui se inflando rana inq̄ volebat vlcisci.id est vendicare pullos quos bos sup. pressit in aquis pro sed bos supple iurauit q̄ ranūculus creparet ante per medium q̄ efficeretur par. id est similis ei.scilicet boui.

Surgentem drussus festinat radere barbam
Ne noceat lippe vocibus umbra gene
Apponit speculum speculo monstrante relictos
Forficibus tollit: forpicibusqꝫ pilos
Et ne prurigo caput occupet omnibus horis
Lotricem promptam que lauet illud habet
Preterea faciebus aquam manibusqꝫ ministrat
Quotidie scobis a scobe tecta piat
Hoc facit exterius sordes dum colligit intus
Nec sibi crescentes radere curat eas.

¶ Ponit para. di. ꝙ ille homo barbitonsor dictus drussus parat barbā ne noceat ꝗ apponit speculum ante eos quos parat ⁊ habet lotricem que mundat domū interius. Sed dicit actor ꝙ iste qui mundat domū exterius: interius non mundat quia est plenus peccatis. ¶ Construe. drussus .i. ille barbitonsor festinat radere barbaꝫ surgentem ne pro vt et non vmbra gene nō noceat vocibus lippe. apponit speculū et tollit pillos relictos forficibus qꝫ pro et et forpicibus / et hoc speculo monstrante ne pro vt et non vt prurigo non occupet caput / habet lotricē promptam que lauet illud omnibus horis ⁊ ministrat preterea facibus qꝫ pro et ⁊ manibus aquam quotidie scobis ⁊ piat id est purgat tecta hoc facit exterius sed intus colligit sordes nec curat eas radere crescentes sibi.

Constat vt illa manus primo perpulchra lauetur
Que sibi presumit vasa lauare dei
Munda manus mundū vas quod lauat efficit illud
Sordida sordidius ꝙ̄ foret ante facit
Tacto lucto subducta sibi trahit insita sorde
Et nigra fit subito que prius alba fuit
Non me verrucas iuste reprehendit habentem
Qui sibi portanti tubera parcit homo
Ulceribus plenum primo se liberet ipsum
Postea verrucas deridat ille meas.

¶ Dicit actor ꝙ certū est ꝙ illa manus pulchra lauet̄ que presumit lauare vasa dei qꝛ satis est notū si manus sit immūda vas erit immūdū cōcludit actor si manus nigra ponat̄ in luto turpi tūc efficit̄ nigrior. Itē homo ꝗ habet verrucas in manu non debet me deridere si habeā / qꝛ si diceret quare habes verrucas? Etiā possē dicere quare habes tu sed qn̄ est purgatus bn̄ potest reprehēdere alios. ¶ Con. cōstat id certū est vt illa manus perpulchra lauetur primo que presumit sibi lauare vasa dei mūda manus lauat vas atqꝫ efficit mundū eo ꝙ manus sup. sordida facit vas sordidius ꝙ̄ foret ante id est prius manus supple. tacta luto atqꝫ subducta trahit sibi subito insitas sordes ⁊ manus supple: que prius fuit alba fit nigra homo non nō reprehendit me iuste habentē verrucas qui parcit sibi portanti tubera. id est gibbos ipse supple liberet seipsum vlceribus. postea ille meas. derideat verrucas.

Nemo potest pugilem nexu prosternere fortem
Si lucte patiens aggrediatur eum
Nunq̄ formose cecidissent menia troye
Ni ceptus fuerit quo cecidere labor
Incipiat quicunq; cupit bonus et pius esse
Dimidium facti qui bene habet
Quomodo fiet opus nisi primitus incipiatur
Omnia principium constat cepit habere suum
Audaces fortuna iuuat nil grande cor audax
Terret/nil animi quisq; abhorret habet

¶ Dicit ꝙ nemo potest prosternere fortē pugilem nexu.i. in lucta/nisi aggrediatur fortē vel sit patiēs dimittendo se cadere ad terrā sicut menia troye nūq̄ cecidissent nisi labor fuisset inceptus quo ceciderūt bn̄ ille incipit esse pius quicūq; vult esse bonus puer qr qđ noua testa capit inueterata sapit/qr deus dicit. Incipe et iuuabo te ideo vult ↄcludere ꝙ fortuna audacē iuuat. ¶ Con. nemo pōt ꝓsternere.i. superare nexu lucte pugilē fortē ni ꝓ nisi/nisi aggrediat̄ ante fortē. Itē menia formose troie nunq̄ cecidissent nisi labor fuisset inceptus quo cecidere.i. ceciderūt. quicūq; cupit esse bonus puer incipiat ille qr qui bene incipit habet dimidium cepti quomodo fiet opus nisi primitus incipiatur. constat omnia habere principium fortuna iuuat audacem nil pro non et aliquid/aliquid grande non terret cor audax nil pro non ⁊ aliquid quisq;. id est quisquis abhorret non habet aliquid supple animi.

Non potis est magnus gibbo prohibente camelus
Pertransire breuis leue foramen acus
Nec transire sinit locupletem ianua celi
Dum cogit miserum sistere pondus opum
Cur anime mortem tam prauo corde requirit
Cur sibi quod tollit viuere captat homo
Felix est pauper quem pauperat ipsa voluntas
Non est quod terga cum petat alta grauet
Nec latro/nec predo/nec fur vafer insidiatur
Dum capit assumptas absq; timore vias.

¶ Ponit pa. di. ꝙ camelus hn̄s gibbū dorso nō pōt trāsire p foramē acus. etiā dt. ꝙ mirū est locupletē intrare in regnū celoꝝ. id est dr̄ña. qr aliq̄ sunt de bona fide ⁊ aliqui nō/dt ꝙ ille q̄ est paup voluntate sua est fidelis/sed q̄ nō est volūtate nō est fidelis/qr si paup vadet p nemora vel p aliū locū vadit leuiter/⁊ diues nō sic/ sed semp dubitat amittere diuitias suas nec vult gaudere. ¶ Con. camelus magnus non est potis.i. potēs ꝑtrāsire foramē acus breuis gibbo ꝓhibēte ianua celi nō sinit trāsire locupletē dū pōdus opū cogit miserū sistere.i. stare cur hō mortē aīe tā prauo corde reqrit cur hō tollit sibi illud sup. qđ captat viuē paup est felix quē ipsa volūtas pauperat nō est qđ grauet terga.i. decipiat cū petat alta. latro nō insidiat̄.i. cautus vel subtilis. nec latro/nec fur/nec predo/dū capit vias assumptas absq; timore.

Mille vie ducunt homines per secula romam
Qui dominum toto querere corde volunt
Est via que ducit montes directa per altos
Vepribus et spinis arduitate grauis
Est quoqꝫ nonnullus callis quem calculus asper
Superat / plantas quotidianas arat
Est via per ponthum / via per deserta / per ymas
Valles / per scopulos / per loca dura pedi
Per nemus et latebras / per lustra timenda ferarū
Per spinas / tribulos / per lutulenta vaga.

❡ Ponit para. d. ꝙ mille vie ducūt hoīem romā / et etiā q̄ vult querere dn̄m ex toto corde suo. via directa est q̄ surgit ꝑ altos mōtes ⁊ nōnullus callis. i. aliq̄s callis paruus siue lapis aspera superat. Etiā via est ꝑ ponthū ꝑ deserta / vt apparet in textu ideo ꝯcludit ꝙ multe sunt vie eūdo ad paradisū / q2 aliq̄ vadūt ꝑ elemosinas / ⁊ aliq̄ vadūt ꝑ peregrinationes. ⁊ sic de alijs. ❡ Con. mille vie ducut hoīem romā ꝑ secula q̄ volūt querere toto corde dn̄m via est directa / q̄ ducit ꝑ mōtes altos via est vepribus ⁊ spinis grauis arduitate. i. altitudine. quoqꝫ. i. certe nonnullus callis. i. aliquis est quem calculus. i. paruus lapis asper superat ⁊ arat quotidianas plantas via est per ponthū via est supple per deserta per ymas valles per scopulas via est per loca dura pedi / via est per nemus / via est per latebras / via est per loca lutulenta via est per spinos et tribulos via est per lustra timenda ferarum.

Semper hiat coruus / semperqꝫ cadauera captat
Semper amat mortem / mors fera pascit eum
Quem sua debilitas / et quem premit ipsa senectus
Letificant illum cum putat esse mori
Non solum coruus morituros insidiatur
Maxima pars hominum iam facit illud idem
Filius ante diem mortem patris et optat heres
Fiat et vt miseras lege campescat opes
Prothdolor in clerum transit dolor et scelus illud
Hic emit ecclesiam: dum alter tenet eam.

❡ Ponit aliā pa. d. ꝙ sēp coruus hyat vt habeat cadauera. amat mortē sp / vt mors fera pascat eū ille quē sua debilitas premit / et ille quē senectus premit letificat eū. Itē nō insidiatur coruus solū / q2 maxima pars hoīm facit hoc / q2 filius optat mortem p̄ris vt capescat multas res et opes / sed ille dolor ex p̄ns inter laycos iā trāsit in clerū / q2 vnus emit ecclesiā dū alter viuit ⁊ tenet eā. ❡ Con. coruus hyat semp qꝫ ꝑ ⁊ captat. i. cupit semp cadauera / amat semp mortē / mors fera pascit eū sm̄ quē sua debilitas ⁊ quē sua senectus p̄mit letificat illū cū ipse putat mori / coruus nō insidiatur solū mortuos pars maxima hoīm facit iam illud idē filius optat mortē patris ante diē vt fiat heres / et vt capescat opes miseras lege. i. cōsuetudine. P̄rothdolor dolor ac illud scelus transit in clerum dum alter tenet ecclesiam hic emit eam.

Bis bos percutitur dum ferrum sentit acutum
Si contra stimulum calcitret ipse suum
Efficit ex vno duo vulnera vulnere ferrum
Ulterior primo peior et ictus erit
Cur igitur domino serui parere coacti
In dominum rabie pectoris arma leuant
Hic furor hec rabies hec indignatio risum
Prebet et inuisum querit habere malum
Dum caput oppositū dño stomachante tenebat
Grauiter euasit vincula dauus heri.

¶ Ponit para.di.q bos percutit dū calcitrat cōtra stimulū et facit duo vulnera ex vno vulnere/ et vlterior ictus est peior primo. ergo quare serui coacti parere dño leuant pectoris rabiem ꝯtra eū hec furor hec rabies hec indignatio mouet nos ad risum. ideo ꝯcludit. q nos debemus facere sicut faciebat ille seruus qui erat patiens corā dño suo/ qr cū dñs suus erat iratus ipse non dicebat vocabulū/ sed inclinabat caput suū. ¶ Con. bos percutitur bis dū sentit ferrū acutū si ipse calcitret cōtra stimulum suū ferrū facit duo vulnera ex vno vulnere/ et ictus vlterior est peior primo Cur igitur serui coacti parere domino leuant armam. id est contra dominum suū rabie pectoris. hic furor/ hec rabies/ hec indignatio prebet risum et querit habere malum inuisum dauus euasit suauiter vincula heri. id est domini/ dum tenebat caput oppositum. id est pronū et domino stomachante. id est furente.

In momentaneo non est modus immoderato
Dum baratro donat quicquid habere potest
Non minus excedit normam rationis auarus
Dum nil expendens semper aceruat opes
Nemo sequatur eos/ quoniam viciosus vterqꝫ
Est via quam virtus inter vtrumqꝫ docet
Hic canis ille lupus cum carnem deuoret alter
Ut lupus occultat/ seu canis/ alter opes
Frontibus aduersis pugnantia crimina secum
Uitet qui vite carpere curat iter.

¶ Ponit pa.d. q imoderatus. i. gulosus nō hꝫ modū dū donat sua baratro: sic auarus nō minus excedit viā ratiōis/ qr in momētaneo deuorat deuastat et excedit praue et stulte/ sed alter nō minus peccat q̄ abscōdit sua bona sed nō debemus seq̄ illos sed debemus seq̄ mediū qr in medio iacet virtus. Et dt q imoderatus est ad modū canis/ qr sicut canis qñ comedit sufficienter abscōdit residuū et nō dat alicui/ ita immoderatus deuorat. Postea dt q ille q̄ vult carpere iter vite crimina pugnātia secū frontibus aduersis vitet. ¶ Con. modus nō est in momētaneo dū donat baratro. i. ventri quicq̄d potest habere/ auarus nō excedit minus ratiōis normā dū nil ꝑ nō et aliq̄d/ dū nil expendēs semꝑ aceruat opes nemo sequat eos/ qm̄ vterqꝫ est viciosus via est quā ꝟtus docet inter vtrūqꝫ. hic canis. i. ad modū canis ille. i. alter est lupus

est alter devorat carnē vt ꝑ sicut lupus seu canis alter occultat opes.i.diuitias crimina pugnantia frontibus aduersis secum vitet qui curat carpere iter vite.

¶ Capitulum sextum.

SI quis arare sibi fructuosum curat agellum
Et mandare suum postea semen ei
Primitus extirpet spinas que frugibus obsunt
Et vepres si que sint ibi falce metet
Obsunt et filices silices delere nociuas
Studeat qui segetes purificare volet
Non segetis quodcūq; solū cum semine profert
Emergunt sordes luxuriante fimo
Cura vigil bene curat agros/in curia quippe
Reddit eos steriles: vnde poeta refert
Neglectis vrendo filix innascitur agris
Per filicem vicium denotat ipse viri.

¶ Hoc est sextū capi et vltimū huius libri in quo actor ꝓcedit ꝑ duodecim ꝛ duodecim ꝟsus ꝯtinuando semꝑ sua documēta. Et potest diuidi in plures ꝑtes q̄ patebūt legēdo textū. Primo dicit.ꝙ ille q̄ vult arare agellū suū ꝛ mādare semen suū debet penitus ꝛ prius extirpare spinas q̄ obsunt frugibus ꝛ metere vepres falce.que sunt ibi.postea dicit ꝙ q̄ vult capere corpus xp̄i/debet esse mūdus ꝛ mūdare ꝯsciam suā ¶ Con.si quis curat arare sibi agellū fructuosum ꝛ mandare ei postea semen suū extirpet primitus spinas q̄ obsunt frugibus/et si q̄ vepres sint ibi falce metet.i.metat qui volet purificare segetes studeat delere nociuas filices ꝛ silices que sup.obsunt.quodcūq; solum.i.quecūq; terra non profert.i.producit segetes cum semine.fimo luxuriante emergunt sordes. Cura vigil bene curat agros quippe.id est certe incuria reddit eos steriles.vñ poeta refert.i.dicit filix vrendo innascitur agris neglectis/vicium viri ipse denotat per filicem.id est per illam herbam.

Nescit homo quid dulcis habet dulcedinis esca
Qui nunq̄ didicit quid foret ipsa fames
Post sitis ardorem/post esuriem duo nobis
Dulcia sunt valde/potus et ipse cibus
Dulcius herescunt humano mella palato
Si malus hoc ipsum mordeat ante sapor
Qui patitur frigus calidos veneratur
Qui morbum magnum sorte salutis ouat
Qui bona falsa soli considerat et bona celi
Falsa sinat penitus et bona vera petat
Pectus ab illicitis et casibus exuat orbis
Qui volet in celis anticipare locum.

¶ Ponit aliã para. d. q homo qui nunq̃ habuit famem nescit dulcedinem esce co=gnoscere ⁊ q cibus ⁊ potus sunt duo q̃ sunt valde dulcia. Et dicit etiã q homo post q̃ gustauit res amaras dulcia sunt sibi placidiora postmodũ siue dulciora. Et qui considerat bona celi et falsa bona soli. i. mũdi dimittit penitus falsa ⁊ petit vera bo=na. Et dt etiã q qui vult anticipare locũ in paradiso dz cauere ab illicitis casibus exuendo se ab ipsis anteq̃ moriat᷑ mundando cõsciam suã. ¶ Con. Nescit hõ quid dulcis esca habeat dulcedinis/q̃ nũq̃ didicit qd ipsa fames foret potus ⁊ ipse cibus dulcia sunt valde nobis post ardorẽ sitis. i. post esuriẽ. Mella herescunt dulcius pa=lato humano/si malus sapor mordeat ipsum ante ille supple qui patit᷑ frigidus ve=neratur calidos amictus et ille qui patitur sup. magnũ morbum optat sorte salutis. Qui cõsiderat bona soli. id est terre. esse falsa ⁊ bona celi esse vera sinat penitus fal=sa et petat bona vera ille supple exuat pectus a casibus. id est sceleribus illicitis or=bis qui volet anticipare locum in celis. Unde versus. Dulcia non meminit qui nõ gustauit amara. Nescit homo plenus vitam quam ducit egenus.

Non bene viuit homo quem rerum solicitudo
Torquet et examinat nocte dieq̃ metus
Non bene securus dormit qui perdere vitam
Una cum rebus quas habet ipse timet
Unde per exemplũ legimus monstrasse tyrannũ
Qui non (vt dicit bernar) beatus erat
Ad foueam ductus supra caput ipsius ensis
Pendebat tenui vix retinente filo
Huic dapi coniunctam restem precepit et ausus
Non erat hic quoniam vidit vtrinq̃ necem
Sic (ait) est de me lapsum casumq̃ timente
Est certum propria morte vel hoste mori.

¶ Ponit aliam para. di. q non bene viuit homo quem torquet solicitudo et metus seu timor examinat die ac nocte. etiam ille nunq̃ dormit securus qui dubitat per=dere vitam cum diuitijs suis vnde erat quidam homo qui vocabatur tyrannus ille erat in aliqua aqua ⁊ habeat sitim ⁊ non audebat potare habebat pomũ supra na=sum ⁊ nõ audebat comedere/qr habebat ensem supra suũ caput/sic est diues q̃ sem=per dubitat de inimico. ¶ Con. homo non viuit bene quẽ solicitudo rerũ torquet et metus examinat dieq̃ p et nocte nunq̃ ille su. dormit securus q̃ timet perdere vitã suã vna. i. simul cum rebus quas ipse habet. Unde legimus tyrannum monstrasse per exemplum sasi sup. q non erat beatus ⁊ dicit bernar. i. beatus bernardus ensis pendebat super caput ipsius ductus est ad foueam tenui filo. i. corda vix retinente tyrannus sup. percepit restem. i. cordam coniunctã huic dapi et hic. s. tyrannus non erat supple ausus comedere quoniã pro quia vidit vtrinq̃ scilicet ensem et cordã et percepit supple necem. sic ait. id est dicit est de me timente casum/q pro et/lapsũ certum est mori propria morte/vel hoste. id est ab hoste.

Ad mala facta malus socius socium trahit/Et sic
Fit malus et nequã qui fuit ante bonus
Nec mirum/quoniam velocior ad mala pes est
Q̃ sit ad illud opus quod deus optat agi
Ima petit leuius q̃ surgat in ardua pondus

Quod vix de terra colla bouina trahunt
Nonne boues qui plaustra trahunt qn̄q; trahuntur
Dum rota declino tramite mota ruit
Cum trahit hic sursum quantum valet illa deorsum
Impedit illum retroq; sepe cadit
Nam magis est pronū celso de vertice sumptum
Q̄ quod ab occidua valle resurgit iter.

¶ Ponit aliam parabolam dicens. ꝙ malus socius trahit bonum ad se ⁊ fit malus prauus et nec̄ qui fuerat ante bonus. pes eius velocior est ad malum q̄ ad bonū et q̄ ad illud quod deus optat agi. Dicit etiam ꝙ pondus graue leuius tendit ad yma q̄ ad ardua. Etiam boues trahentes currum aliquando trahuntur. Ideo dicit ꝙ ille qui vult esse bonus ⁊ iustus non debet sic sequi malos. ¶ Construe. socius malus trahit bonos seu bonum sociū ad mala et fit malus et nec̄ qui fuit ante bonus nec pro et/et non est mirum quoniā pes est velocior ad mala q̄ sit ad illud qd̄ deus optat agi pondus petit yma leuius q̄ surgat ad ardua quod colla bouina trahunt vix de terra nonne boues qui trahunt plaustra trahuntur quandoq; dum rota mota ruit declino tramite cum hic trahit sursum quantum valet illa ire deorsum hec scilicet rota impedit illum. q; pro et/cadit sepe retro/nam iter sumptum de vertice celso est magis pro nunc̄ illud supple quod surgit ab occidua valle.

Aduena siluarum si bestia forte caninam
Incidit in turbam/nonne peribit ibi
Nonne celidrorum moriuntur morsibus illi
Quos via vel casus protrahit inter eos
Quis nisi sit serpens serpentibus associetur
Cum grauiter pungat id quod inheret ei
Marcescunt flores et gramina mortificantur
Que solo tactu fusa venena cremant
Hos inter pueros dubia gens martia ponit
Utrum se geniti sint ita scire volens
Illis namq; solis parcunt vt dicitur angues
Dum sibi blandicijs oris amicat eos.

¶ Ponit aliā para. d. ꝙ si bestia aduena siluarum cadat inter turbam caninā. nonne peribit ibi. sic aliqui reges habent leones ⁊ quando volunt scire vtrum homo sit bonus vel malus ponunt ipsum inter leones si sit prauus cito est mortuus. si sit bonus ipsi dimittūt eū. Etiā aliqui solēt ponere pueros ante leones volētes scire vtrū sint geniti ab ipsis. ¶ Con. nonne. i. nunquid si bestia aduena siluarū cadat inturbā caninam peribit ibi nōne illi moriuntur morsibus chelidrorum. i. illorum serpentū quos via vel casus protrahit inter eos quis associatur serpentibus nisi sit serpens/ cum pungant grauiter id quod inheret eis marcescunt flores et gramina mortificant que venena fusca cremant solo tactu gens martia ponit illos sup. pueros dubios inter hec volens scire vtrū sint geniti ita se. i. a se namq; p quia/qꝛ angues parcunt illis solis vt dicitur dum anguis supple amicat eos blandicijs oris.

Dum curuare potes vel curuam tendere virgam
Fac sit ad libitum stet tua planta tuum
Cum vetus in magnū fuerit solidata vigorem
Non leuiter flectes imperiale caput
Rursus si tortam patieris surgere primum
Semper vt est primo torta manebit ea
Sic homo dum puer est doceatur iussa tenere
Nec cor assuetis imbuat ille malis
Argillam figulus q̄uis mutauerit ollam
Sic sicce formam non adhibere potest
Ceruinam pellem latrat per tecta catellus
Primitus ad siluas doctus vt ire queat.

¶ Ponit pars.d.ꝙ tu facies plantū ire ad libitū dū erit parua et iuuenis/quia si tu velis erit curua/sed qñ erit arbor magna ⁊ antiqua tunc non posses sic facere. Dicit etiā ꝙ qñ puer est iuuenis tunc debes ipsum introducere bonis moribus. Item dicit ꝙ figulus nō potest facere formā ollaꝝ dū terra est sicca sed dū est humida facit ad voluntatē suā. Itē paruus canis latrat per tecta pellē ceruinā corā ipso/vt queat ire doctus ad siluas. ¶ Con. fac vt tua planta. sit ad libitū tuū dū potes curuare ipsum cū vetus fuerit solidata in vigorē magnū nō flectes libenter caput imperiale. Rursus si primū patiens surgere tortā semꝑ ea manebit torta. vt est id est vt erat primo sic homo dū est puer doceatur tenere iussa .i. precepta ne ille puer imbuat cor malis assuetis et q̄uis figulus mutauerit ollam argillam .id est frigidam sic non potest adhibere formam sicce terre supple catellus latrat pellem ceruinam per tecta primitus/vt queat ire doctus ad siluas.

Tres seruos tribus vsq₃ modis seruire videmus
Non omni domino tres simul immo tribus
Est nam qui vite fidens mercede future
Subiacet imperiis obsequiisq₃ dei
Hic seruus non est quoniam qui frena salubris
Justicie patitur liber et altus erit
Est quoq₃ qui misero subiectus paret homulo
Ut quondam primi constituere patres
Non tamen hunc totum sibi subiugat imperiosus
Interior vinclis non retinetur homo
Tertius est seruus vitio qui semper obedit
Hic penitus seruus viuit vtroq₃ modo.

¶ Ponit pa.d.ꝙ sūt tres serui i mūdo q̄ seruiūt tribus. q̄ꝝ vnꝰ seruit deo ⁊ iste nō vocat̄ ꝓprie seruus. alter seruit hoi/⁊ ille vocat̄ seruus liber. alter seruit dyabolo ⁊ iste

ꝓprie vocať seruus. ¶ Con. videmus tres seruos tribus modis seruire. nō seruiūs sup. vni/immo tribus dn̄is nā ille sup. q̄ est fidēs mercede dei / hic nō est seruus/qꝛ est liber qm̄ qui patiť frena iusticie salubris erit liber ꝛ altus quoqꝫ. i. certe est subiectus q̄ paret misero homulo vt primi patres quondā cōstituere. i. cōstituerūt nō tm̄ imperiosus preceptoꝛ sup. subiugat sibi hūc totū. homo interioꝛ. i. anima non retinetur vinclis. tercius est seruus q̄ semꝑ obedit vicio. hic seruus [illegible] penitus vtroqꝫ modo id est subijcitur hominibus et dyabolo committendo vicia.

Ut perpendiculo paries equetur opoꝛtet
Ne domus hoc ipso deficiente ruat
Quomodo stare potest titubantis machina muri
Si fundamentum debile fallat opus
A simili si quis sublimes tendit ad artes
Pꝛincipia partes coꝛde necesse sciat
Artes post partes veteres dediscere poete
Idcirco magnum pꝛomeruere decus
Pꝛimo dictantes et postea versificantes
Candentes ferule supposuere manus
Partibus imbutos sapientia duxit athenas
Quadꝛiuium triuio continuando sibi.

¶ Ponit aliā para. d. qꝛ si aliquis homo vult facere aliquā domū illa domus nō poterit se sustinere nisi habeat bonū fundamentū ꝛ qꝛ parietes siue muri equenť perpendiculo/ne muri titubantes cadāt propter defectū fundamētoꝝ ꝛ opus fallat. i. decipiat. Ad ꝓpositū dicit qꝛ si aliquis tēdat in artes sublimes. necesse est primo vt sciat principia ꝛ ptes coꝛdetenus qꝛ q̄ nescit ptes in vanū tēdit ad artes. ¶ Cōstrue Opoꝛtet vt paries equeť ꝑpendiculo ne domus ruat. i. cadat hoc ipso deficiente. s. muro quō machina muri titubantis potest stare si fundamentū debile opus fallat. A simili si quis tendit ad sublimes artes necesse est sup. vt sciat primo partes coꝛde veteres poete te didiscere. i. didiscerūt artes post ptes. Idcirco ꝓmeruere. i. promeruerūt. magnū decus primo dictantes. i. cōponentes ꝛ postea versificātes/manus candentes supple posuere ferule sapientia ducūt. athenas. i. ad athenas. imbutos partibus continuando sibi triuio. id est grammatica logica et rethoꝛica. quadꝛiuium. id est geometriam/astrologiam/arismeticam/et musicam.

Illicitos miserande puer compesce furoꝛes
Scito qꝛ ad moꝛtem commouet hiistis eos
Aufer ab his mentem/miserosqꝫ videto doloꝛes
Altera plus istis sunt meditanda tibi
Esto memoꝛ puluis eris et vermibus esca
In gelida putridus quando iacebis humo
Non erit in mundo qui te velit vltra videre
Cum tua fetidioꝛ sit carne rupta caro
Cum pꝛopꝛio caput ense secas cur sponte cathenas

Demonis incurris cur sua iuste facis
Motibus assidue surgentibus obuius obsta
Ne superet: qui te sic superare putat.

¶ Pone vltimā partē. Ob. sic. O puer miserāde cōpesce furores illicitos ꝛ scito hostis cōmouit eos vt cōducat te ad mortē auferendo tibi mentē de eis q̄ debes cogitare quid fueris/ quid sis/ et q̄d eris. Tu fuisti de limo terre factus. Tu eris cras puluis Et eris vermibus putredo qñ iacebit in limo terre. Tu vides qñ homo est mortuus nemo vult videre eum vltra. Cur ergo secas caput tuū ꝓprio ense? cur ergo intras spōte cathenas demonis? Obstat ꝛ sis obuius assidue suis motibus surgētibus cōtra te repugnādo ne vīcat te. ¶ Con. O puer miserāde ꝯpesce furores illicitos: scito ꝙ hostis cōmouet eos ad mortē. Aufer ab his mentē: ꝙ ꝑ ei v: deto dolores miseros altera sūt meditāda tibi plus istis. Esto memor ꝙ eris puluis et esca vermibus qñ iacebis putridus in humo gelida. non erit in mūdo qui te velit videre vltra cum tua caro sit feditior carne corrupta. Cur secas caput tuum proprio ense? cur sponte incurris cathenas demonum cur facis sua iussa. obsta .i. sis obuius. motibus carnis supple surgētibus assidue: ne dyabolus supple superet qui putat sic te superare.

Heu quid homo tantū querit qui transit vt vmbra
Qui nunc stare putat nunc cadit yma petens
Quid certū manet huic nisi mors ꝛ mortis ymago
Hunc semper sequitur/ hunc tenet/ hunc trahit
Heu cur gaudet homo: cur ille superbit et ad quid
Cur ducit statum qui cinis est et erit
Non sic non: quoniam perit illa putatio vana
Ros cadit et vite cursus ad yma cadit
Sic stat homo: vel dico facto cetera constant
Quid plus sunt vanum singula queq̄ nichil.

¶ Dicit actor. Quid homo tantū querit: qui cū credit stare ꝛ transit vt vmbra: ꝛ cadit ad yma qñ putet stare. Et q̄d hoī manet certū nisi mors siue ymago mortis quē semꝑ sequit᷑ trahit atq̄ tenet. Heu cur hō gaudet atq̄ supbit ꝛ ad quid? cur etiā ipse homo ducit statū qui cinis est et erit. Et cur cupit sibi subdere oīa putando se semꝑ posse viuere? sed nō est semꝑ sic: qm̄ illa putatio vana perit ꝛ periit atq̄ cadit sicut ros ꝛ ruit ad yma: ꝛ quid plus omnia predicta et singula queq̄ sunt vana et transitoria: nec in ipsis cōstat aliquid esse firmitatis. Et ideo homo debet recuperare: siue desiderare q̄ sunt vera ꝛ eterna bona nō trāsitoria siue caduca operando virtuose ꝛ exercendo in rebus piis: et vt ipsis mediantibus possit acquirere regnū celeste siue paradisum q̄d nobis cōcedat ille qui trinus ꝛ vnus est. ¶ Constructio est plana.

¶ Explicit Alanus de parabolis. Alias doctrinale altum: cum luculentissima glosarum expositione. Londonis nouiter impressus per Wynandum de Worde in vico nūcupato (the fletestrete) ad signū solis cōmorantē. Anno dñi. M.ccccc.xiij. die .xxvi. Octobris.

